МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВIАШАГIКХЕТА!

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхеьарча Советен Министрий Советен орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923 ШЕРА ДЕНЗ

№ 116 (4284). ШИНАРДИ, 27 сентябрь 1966 шу. Мах 2 кап.

РЕСПУБЛИКА КХАШКА

МАЛАВ БЕХКЕ?

МалгIабика района «Ингушский» совхозе 200 гектара тIа дIайиййнача шекара свеклай лакхара хьувкъам кхебе вIаштIехьдаьннад лерттIа доал дар бахьан долаш. Совхоза шекара свекла дIайиййнача кхашка хьежача тхона гучаьлар дика хьувкъаяль шекара свекла чуэцаш боахкача болхлошта хьалхашка увтта нов къарленаш.

ШоллагIча отделене № 3 йолча бригада ялхлагIча сентябре дIадоладаьл 40 гектара тIа дIайиййна свекла чуэцилга. Гектарникаш а кхыбола шекара свекла кхееращ а дог айдена болх бе дIаболабеннача хана хеталора шекара свекла сиха чуийца аргья аьнна. Дукха таьна даланзар цар хьинар, бакъдар аьлча, цар бехк болаш хIама'м дац из.

Шекара свекла чуэцара балхаш дIадоладаьча хьалхарча деношка денз аьхка улла шекара свекла кхашкара дIаоза транспорт тоъаш хиланзар. Бригада кулгалхочо нов. Алероева дийцар тхона, МалгIабика автобоахама эшачарех ахаш а машинаш доаттаяц шоашта, ахаш. Иштта, укх бетта пхийттагIча дийнахьа йиъ машин йита езача цаI мара йитанзар, цул хьалхарча дийнахьа бархI машин эшача йиъ мара йитанзар. Болхлоша бокъонца болх бе вIаштIехьдалацар, хIана аьлча кхашка 20 тонн гаргга Iайнаяр шекара свекла, из талха а йолаеннаяр. Тамаш а яц иштта кхоачамбоацараш долча бригаде шекара свекла чуэца йолаьча кхойтта дийнахьа 6—7 гектар мара чуийла ца хилар.

Отделене агронома Б. Коригова шийна цу хьакъехьа къамаьл дича аьлар «цагахьа санна кхоачамболаш транспорт хилча хIара денна 4—5 гектар шекара свекла чуэца йиш хургьяр».

Геттара дика хьувкъаьлй 91 гектара тIа дIайиййна шекара свекла совхоза кхоалагIча отделене а. Отделене болх беш болча Дзейтов Ювсапен цун сесага Райхьантен ши гектар шекара свекла кхеьй, хIаьта планах 160 центнер яккха езача хIара гектара тIара 400 центнер шекара свекла яьккхай. Иштта дика хьувкъаьй шекара свекла кхыча гектарникаша Д. Гандалоева, М. Гетагажева, М. Евлоева, кхычар а. ДIаьхача аххан хьийга къа бIаргагуш довш латт. Кхашка 200 тоннал совгIа шекара свекла Iайнай шекар доаккхача заводе дIа ца хьош. Отделене управляюще нов. Гандалоева' дувц денна 15 машин эшача «Малгобекнефта» НПУ автотранспортни контора 3—5 мара машин яйтац яхаш. Кхашка Iайна шекара свекла дIаоза совхоза хIара дийнахьа 35—40 машин эш, хIаьта цхьаккха а ди денадац ткъаьннел совгIа машин йолаш. Тхоца кхашка хьожаш хиннача автобоахама эксплуатаце начальника нов. Хаматханова шийна а дайра мел зе хул боахама машинаш ца тоъар бахьан долаш, хIаьта цунга дIа а дувцар из болхлоша.

Транспортаца совхоз Iалашъяра цIенхаштта уйла е еза КПСС МалгIабика горкома.

Терко е езаш да цхьаькха а. Шекара свекла чуэцара балхаш механизмашца дац. Цу гIулакха бехке ва совхоза керттера инженер нов. Калпаков. Укх шера шекара свекла чуэца йолаелча денз цхьаккха а комбайн араяьнналц совхоза кхашка. Совхозе комбайнаш йоацилга дац из. Боахама хIара отделене йолаш я шекара свекла чуэцара тоъал комбайнаш, хIаьта а царех цхьаккха а болх беш яц, хIана аьлча царца болх бе специалисташ бац совхозе.

А. ГАДАБОРШЕВ,
тха собкор.

ЛОАЦЦАЧА ХАНА

Сунженски районерча «Сунженский» яхача откормочни совхозе Октябра 49 шу дузача ден сийна доккхий толамаш даьхад. Укх шера планах паччахьалкхенна 220 тонн хьакхий дулх дIадала дезача хIанале 221 тонн дIаденнад, цIей хьатIакхоачаш кхы а инуташ товнаш дулх дIалургда.

Дулха лаьрхIа хьакхарч кхабара эггара лакхара толамаш даьхад укх совхозе Антоненко Аннас. Планах дийнахьа бусн хIара хьакханна 450 грамм дулх тIакхета дезача, Антоненко Аннас кхоабача хIара хьакхийна 500 грамм совгIа дулх тIаккхетар.

ХIана сихбенна Iанна кийчо еш боахкача болхлоша планах доагIар 400 тонн йолча 470 тонн гIожа дзакъар Iалашдаьл, хIаьта планах йоагIар 500 тонн йолча 560 тонн силос а еллай.

Дика кхетаду совхозе хьайбаш доакъарца Iалашдар уж дика Iангара лахара кхоачам боацилга, хьайбаш чулоаттадергдола помещенеш дика кийч ца йойя. Цудухьа ремонт еш латт хьайбаш чулоаттадергдолча а кхыча а помещенешта.

Социалистически къахьегама турпал нов. Емельянов председатель волча «Победа» яхача колхоза коллективо паччахьалкхента дулх доххара шера план тIехкхоачашъе декхар тIайийцадар, хIаьта денна дош кхоачаш а дир колхозхоша. ХIанале паччахьалкхенга 409,5 тонн дулх дехкад колхозо, шера планах доагIачул 29,5 тонн совгIа да из. Иштта толамца кхоачашъяьй паччахьалкхенга шура йохкара ийс бетта план. Болх дика бар бахьан долаш шурий-товарни фермана карара-кара тела парте райкомей райисполкомей цIе байракх еннай.

Деттача доахангара шура яккхара хьалха латт доаркаш Гребенченко Валентинеи Шамухина Еленеи, царех хIаране шоаш ладеча доахах хIаранегара 1900 килограмм шура яьккхай. Дика балха толамаш даьхад XIX съезда цIерахчеи «Красная Армия» яхачеи колхозий коа тIарча оалхазарий-товарни фермай коллективаша. Цар хIанзле паччахьалкхенга фуаш доххара шера план кхоачашъяьй.

Паччахьалкхенга шура йохкара шера план кхоачашъяьй укх района «Восход» яхача колхоза а. Цу гIулакха лоархIаме дакъа лаьцад шоаш гIулакх деча хIара Iаттагара кхычарел совгIа шура яьккхача доаркаша Арсанукаевас, Батаевас.

Хьайбаш леладеча фермашка санна сихленнад колхозий кхашкара гуйрана балхаш а. ШоллагIа ялат чуэцара балхаш дIадоладаьл кхашка. Иштта, «Путь к коммунизму» яхача колхоза № 3 йолча тракторно - полеводчески бригаде хьажкIаш чуэцаш латт хIанз. Из болх беш йолча кхаь агрегатах цхьанне тIа къаьстта хьинаре къахьегаш ва комбайнер вола нов. Золотарев. Хьалхарча денношке денз ший балха нормаш денна 115—120 процент кхоачашъю цо. Массаза а сменни нормаш кхоачашъе вIаштIехьдоал цун.

Ерригача районе дIадоладаьл гурахьа дув ялат дIадера балхаш. Ленина цIерахча колхозе бIаь гектарал совгIа силоса лаьрхIа рожи мукхи дIабийнаб. ХьатIадоагIача Октябра цIейна накъабалхаш яхье баьннача колхозхошта юкъе хьалха латт тракторист вола нн. Абубакарови цунца селлка тIа болх беш вола Харачоеви. ХIара денна шоай сменни нормаш кхоачаш а тIехкхоачаш а ю цар, хIаьта деча балхий дикал лакха а я.

Лоаццача ханеи агротехника бокъонаша дIалеххача тайпарен ялаташ дIадийна баргба района юрта къахьегамхой.

И. ГУЗЕЕВ.

ОКТЯБРА СИЙНА

Дукха балхаш даьд укх шера «Чечингсельстрой» треста № 4 йолча гIишлой-монтажни управленера прораба нов. А. Шамилева кулгалдеча участка коллективо. ХIанз хьалъеш латт быткомбината здании 8-квартирни кхо цIаи. Царех цаI 15 октябрь хьатIакхоачаш, ханал цхьа бутт хьалха, эксплуатаце дIадала лерхI гIишлошъераша. Дика къахьег нов. Бекханов Ахьмад керте латтача комплексни бригада коллективо. Массаза а тIехкхоачашъю цар шоай производственни нормаш. Дикка тIехкхоачашъяьй гIишлошъераша бархI бетта заданн, хIаьта хIанз а графикал хьалхабаьннаб уж. Дика къахьегама толамаш а доахаш болх бу каменщикаша У. Осмаева, Л. Тимербиева, иштта дуккха кхычар а.

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) каменщикий бригадир А. Бекханов, бригада членаш У. Астемиров, Сальмуранева, З. Бекханов, С. Сулиманов.

И. Плиева сурт.

ИЙС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ

Республика промышленносто ханал хьалха, 25-ча сентябре кхоачашъяьй еррига продукци а продукце дукхагIа дола тайпаш а арахецара ийс бетта план. Ер бутт бовлехьа планал совгIа кхы а итташ миллионаш сомий маьха продукци арахецаргья.

Соахка цу ханналца яьккха хиначул 16 процент дукхагIа арахийцай промышленни продукци.

Промышленни производство дегIаахара темпаш иштта лакха хиларо дуккха а тIехкхоачашъю керлача пятилетка хьалхарча шера оттаяь планови заданеш.

Мехкдаьттен гази доаккхилга 1,2-зза дегIаденад, электроэнерги йоаккхилга — 14 процент, мебель хьаелга — 13 процент, дулх доаккхилга — 1,3-зза. Шоашта оттаяь планаш керттерча хьокхамашта дика кхоачашъю планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа яьхача «Малгобекнефтен» «Старогрознефтен» мехкдаьтта-промыслови управленеша.

Яхье хьалхалатт «Октябрьнефта» НПУ, Карабулакера газобензинови завод, слюдяной фабрика, швейно-производственни объединени, Серноводски хий доаккха завод, Наурски чхьагIар доаккха завод, дуккха кхыйола предприятеш.

ТIехкхоачашъяьй къахьегама, овсарле лакхъяра оттаяь задани, промышленносте болх беча хIара сага лоархIаш арахийца продукци соахка 9 бетта арахийца хиначул 11 процент дукхагIа я.

Укх шера 8 бетта ерригача промышленносте керттерча производственни фондехи оборотни средстваехи пайда дикагIа эцара мероприятеш чакхъяхарах планал совгIа 3396 эзар сом кходаьд, цу даькъе «Грознефта» объединене гIолла — 929 эзар сом, «Грознефтехимзаводы» яхача объединене гIолла — 1185 эзар сом, «Грозэнерго» — 531 эзар сом, яйгача промышленноста министерства предприятеша — 170 эзар сом.

ЯХЬ ДIАЙОЛАЯЬРИЙ ТОЛАМАШ

ТIАГIЕРТТА къахьегаш ба укх деношка Октябрьски района мехкдаьттахой. Мехкдаьттен гази даккхара темпаш тIа-тIа лакхъеш, социалистически яхье хьалхара моттиг дIа на хенаш хьайоагIа хьнар дола коллектив: Ийс бетта планни социалистически декхараши ялх ди хьалхагIа кхоачашдаьа цар, пхи тоннал дукхагIа доагор деннал Даьхенна планах доагIачул совгIа.

Мехкдаьтта даккхара план кхоачашъярна цхьана дикка дегIаденад технико - экономически хьокхамаш а. Скважинашта эксплуатаци яра коэффициент лакхъеннай 2.1 процент, къахьегама овсарле — 8,9 процент, хIаьта цхьа тонн мехкдаьтта даккхарга дIалодар лохденнад 2.4 процент. Цу тIа тIолла укхаза кхоьй итташ эзараш сома маьха йола средстваш.

Къаьнача Октябрьски майда тIа мелови тIоанашкара мехкдаьтта даккхаро хьаелл мехкдаьтта дукхагIа даккхара йоккхий торонаш. Мехкдаьттахой теш ший цхьан хана хиннача тайпара района лоархIам айдургхиларах.

Кердача майдаш тIара мехкдаьтта даккхара беррига теркам тIаберзабаьбале а, мехкдаьтта доахараша тесса йитац къаьнарча фонда скважинаш. Мехкдаьтта хIара килограмма тIехьа лоаттабу къовсам. Къаьнача скважинашкара мехкдаьтта дукхагIа даккхара резерваш гучайоах, махулла овсарегIа пайда эц царех. Балха юкъейоалаю мехкдаьтта кхоачаленна лаьтта скважинаш. Шу доладеннача хана денз къаьнача скважинашта яь 160 геолого - технически мероприяти бахьан долаш тIаккхийттал ши эзар тонн доагор. Балха юкъейоалаьй сеца лаьтта ворхI скважина, хIанз укх сахьата промышленни мехкдаьтта луш я уж. Шозза-кхозза дукхагIа хиннад дийнахьа-бус доаккха мехкдаьтта геолого - технически мероприятеш чакхъяьхачул тIехьагIа. Иштта, хий тела яьнна № 46-13 йола скважина хIара дийнахьа-бус 1.8 тонн мехкдаьтта а луш болх бейолаелар изоляционни балхаш даьчул тIехьагIа. № 30-25 йола скважина кхыча тIоана чура мехкдаьтта даха яьккхачул тIехьагIа ши тонн дукхагIа хилар цун дебит. Иштта дика да кхыча скважинашта яьча мероприятех хьахиннар а.

Октября 49 шу дузача денна сийлена накъа бахара яьржача яхьо кхы а лаккхир мехкдаьттахой хьинар. Яхьа юкъе даькъа доацаш я ерригача предприятей, цехий, промыслай коллективаш. Хьалха латт телемеханизированни промысла мехкдаьттахой. Доагор даккхара ийс бетта план кхоачашйир цу коллективо ткъаь цхьоалагIча сентябре. Цу хана денз шоаш доаккха мехкдаьтта Октябра йолча къахьегама совгIатана лерхI цар. ХIанзалца планал совгIа цар даьккхад кхо эзар тонн мехкдаьтта. Итт процент гаргга лакхъеннай цу коллективе къахьегама овсарле, хIаьта мехкдаьтта даккхарга дIалодар лохдарах кходаьд 40 эзар сом.

Дика къахьегама толамаш доах ГIойт-Бертерча участка нов. П.Н. Хащенко керте латтача коммунистически къахьегама коллективо. Дикка тIехкхоачашъяьй плани технико-экономически хьокхамаши. Производственни заданеш тIехкхоачашъеш дика къахьегаш хьайоагIа НПУ гIон йола участкаши цехаши. Эксплуатационникашта юкъе хьалхара моттиг дIалецац-мастер Ананьев Анатолий Лаврентьевич керте латтача мехкдаьтта доахарий бригадас. Шоай ийс бетта план шийтта ди хьалха кхоачашъяь ялар из коллектив, цар чотах да планал совгIа даьккха ши эзар тонн мехкдаьтта. Иштта дукха мехкдаьтта даьккхад планал совгIа нн. П. А. Лукьянова, А. З. Хулагашвиле кулгалдеча бригадай коллективаша.

Мехкдаьтта доахаращца ниесса толамаш доах бурувдеттараша а. Планал совгIа ши эзар метр гаргга бурув техад нов. Саламатин керте латтача бригада коллективо. Из я бурувдеттарашта юкъе хьалха латта коллектив. Ийс бетта задани 2 процент кхоачашъяьй нов. Польшина кулгалдеча бригадас. Цар санна дика къахьег скважинашта капитальни ремонт еча нов. Федосов керте латтача коллективо а.

Мехкдаьтта доахарий болх айхха бувзабенна ба скважинашта лаьттал кIала ремонт ечар балхаца. Ремонт дикеи сихеи чакхйоах П. И. Левшина бригадерча ремонтникаша. 125 — 130 процент хул цар хIара дийнахьа - бус беча балха хьокхам. ТIехдика да нов. Синюхаева бригада толамаш а.

«Октябрьнефть» мехкдаьттахоша доахача толамий ларл мехкдаьтта даккхарах бурув тохарах балхашта автоматизации механизации арах, керда технологи балха юкъекхахьарах латт. Мехкдаьтта доахача шерра пайда эц мехкдаьтта тIоарашта искусственни низ тIалоаттабарах. Духхьал из мероприяти яр бахьан долаш укх шера даьккхад 14 эзар тонн мехкдаьтта. Иштта юкъекхухь скважинашта гидропескоструйни перфораци елга. Автоматизаци яьй насосни станцешта, мехкдаьтта паркашта, автоматически цIенъю парафин дIадоаккхаш фонтанни турбаш, и. кх.

Буровойш хьалъеча механизаци яьй йоккхеи эIамигеи блокаш йола основанеш юкъейоалаярца, хIаьта июль бетта денз вышкаш кердача прогрессивни сетевой графиках хьалъю. Цу дерригне 40—50 процент лоацъяьй буровойш хьалъяра ха.

Хьаьнала къахьегарца цIи хеза дукха къахьегамхой ба укхаза. Мехкдаьтта доахарашта юкъе массане сий ду операторий Синенко, Юсупова, Глущенко, Магомадова, Пахомова, Хандиева, слесара Абдуллаева. Хьалха латташ ба бурувдеттараш Мартынов, Польшин, Чапенко, бурувдеттарнай гIончаш Альдиев.

Дуккха шераш да «Октябрьнефть» НПУ республика хьалха латтача коллективашта юкъе йолаш хьайоагIа. Иштта дIахо а къахьега лага ба мехкдаьттахой.

Г. ЛУКЬЯНОВ,
«Октябрьнефть» НПУ производственно - технически отдела начальник.

Белграде венокаш яхкар

БЕЛГРАД, 24 сентябрь. (ТАСС). СФРЮ Президента, СКЮ Генеральни секретара Иосип Броз Титос вийха ваха хIанз Югославе волча КПСС ЦК Генеральни секретара Л. И. Брежневеи цунца цхьана цига кхаьчача КПСС ЦК секретара Ю. В. Андроповеи тахан венок йиллар Белграда юххе, Авала яхача лоама тIа 1964 шера 19 октябре авиационни катастрофа а хинна трагически байнача советски Союза Маршала С. С. Бирюзовна, танкови бIуний инарал-полковника В. И. Ждановна, инарал-майора Н. Р. Мироновна, Белград мукъаьккха 20 шу дизар деадеча болхаш хиннача кхыча наха дегIача памятника юххе. Венока тIа даь йоазув да: «Ха йоацаш байнача безача повкъесташтеи доттагIаштеи».

Венок юллача хана цига бар СКЮ ЦК дунен халкъашта юкъерча бувзамашта йолча комиссе председатель Б. Шилегович, СССР-ера СФРЮ посол, СКЮ ЦК член Д. Видич, Белграда скупщина председатела заместитель М. Жегарац, Белграда комендант инарал полковник В. Баич, хIаьта иштта СФРЮ-ра СССР посол, КПСС ЦК член А. М. Пузанов а посольства болхлой а.

ДОТТАГIАЛА ВИЗИТ

Венгерски социалистически болхлой парте Центральни Комитето вийха доттагIала визитаца тахан Венгре кхоач Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Генеральни секретарь Л. И. Брежнев. Цунца цхьана цига кхоач КПСС ЦК секретарь Ю. В. Андропов.

ТАСС-а ХОАМ

1966 шера 26-ча сентябрера денз 25-ча октябре кхаччалца Советски Союзе ракетоносителаш кхувсаргья гонахьара гом форда йовзткъа миль а центр къилбаседехьарча шоралах 37 градуси 14 минути хIаьта малхбоалехьарча гаьналах 172 градуси 49 минути йолаш йолча Тайжача океана районе.

ДIаккхайкаде аьнна ТАСС-ана тIадиллад, кхерамах лораделар духьа Тайжача океана тIа фордацарчеи фецарчеи наькъех пайда эцаш долча кхыча мехкий правительствашкара кеманаш самолеташи хIара денна дибийсах шоллагIча ах даькъе моттигерча ханах шийтта сахьат даьлча денз ткъаь дий сахьат даллалца экваторен фецарча доазонийн цу районе йоахкийтаргйоацаш йоагIаш йолча органашка указанеш лулга Советски Союза правительства дехаш хилар.

МОСКВЕИ ГРОЗНЕИ ХИННА ТОРЖЕСТВЕННИ СОБРАНЕШ

24 сентябре машинашъечун Денна хетаяь столица общественноста торжественни собрани хилар Москве. Собрани хьайийлар КПСС МГК хьалхарча секретара Н. Г. Егорычева. Доклад еш къамаьл дир СССР Министрий Совета Председатела заместитела В. Н. Новикова.

☆ ☆ ☆

Машинашъечун Денна хетаяь торжественни собрани хилар селхан В. И. Ленина цIерахча культура Дворецe. Президиуме — партийни, советски, профсоюзни организацей викалаш, республикерча машинашъеча предприятей хьалхалаттараш.

Нохч-ГIалгIайчен машинашъерий къахьегама толамаш дувцаш доклад йир парте Грозненски горкома секретара А. Я. Давыдова. Цул тIехьагIа Нохч-ГIалгIай АССР Лаккхеьарча Совета Президиума председатела заместитела нов. Дедковскаяс доккхий правительственни совгIаташ дIаделар машинашъерий йоккхача групана.

Собрани чакхъяьнначул тIехьагIа цига дакъа лоацаш хиннарашта концерт оттадир.

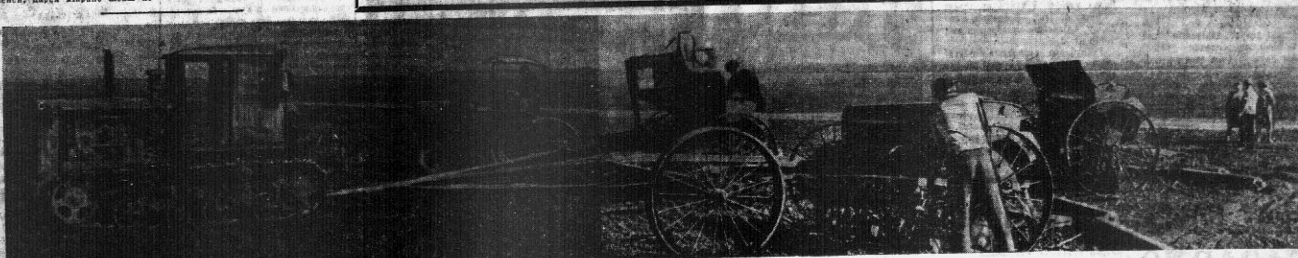

ЯЛАТ ДIАДУВ

ГРОЗНЕНСКИ района дукхагIдолча боахамаша ялат дIадув техника кхашка арайоах, хургболча хьувкъама тIехь цIенхаштта къовсам лоаттабу.

Гурахьа дув ялаташ дIадувргдола дерригa лаьтта аьха бовла боахк 1-ча Мая цIерахча колхоза механизатораш. Гурахьа дувча ялаташта дика предшественникаш — хьажкIа, гидуаргаш, горох хиннача дIадув укхаза кIа. Цу гIулакхо дика торо хулийтаргья гектара хьувкъам лакхбе а юртбоахама культурашта зуламерча «жужелица» яхача садоахкача хIамашца къовсам лоаттабе а.

ХIанале дукха балхаш даьл колхозе гурахьа ювча культурай хьатIадоагIача шера лакхара хьувкъам кхебара. Дика обработка яьй лаьттанна оахам дале суперфосфат тессар. Ханнахьа молхаш теха дIадувргдолча ялата фу кийчдир.

Планах 3500 гектар дIае езача ялат дIаде болабеннача хьалхарча деношке а 800 гектар дIабийнай колхозхоша. Нов. Концова кулгалдеча №2 йолча бригаде йолаш йола еррига итт селлка кхашка араьннай. Къахьегама овсарле лакха йолаш болх бу тракторист Пронин Василе, Степанов Петра, Сухоруков Артема агрегаташа. МТЗ яхача тракторашца нормах 18 гектар дIае езача дийнахьа 24 гектар юв цар.

Иштта хьинаре къахьегаш лакхара хьокхамаш гойт колхоза шоллагIча тракторни бригада трактористa Генаев Висас, селлщика Долбиров Мовладеи Эльмурзаев СаIидеи. Цар хIаране сменни нормах 15 гектар дIае езача 20 гектар юв. Агротехнико дIа мадеххара 7—8 сантиметр кIоарга дIадолл фу.

Дикача агротехнически хьалашкеи лоаццача ханеи ялат дIадийна балара хьатIадоагIача Сийлахь-боккхача Октябра цIей сийна шерра социалистически яхь йоаржаяь хьинаре къахьег ялат дIалувш боахкача «Горячеисточненский» совхоза механизатораша.

Ялат дIадера бокъонаш йоагIача тайпара кхоачаш а еш балха лакхара хьокхамаш гойтарах совхоза цхьалагIча отделене хьалха латташ хьайоагIа Шахбиев Резвана агрегат. Дийнахьа нормах 34 гектар дIае езача 74—76 гектар дIаюв цун агрегата.

Цу отделене ялат дIадувш йиъ агрегат я. Цу шийтта селлка хIанзалца дийначул дукхагIа ялат дIадийна хургдар хадданза агрегаташта фу хьатIаувзаре. Ткъаь кхоалагIча сентябре ханнахьа агрегаташта фу хьатIа ца дарах 50 гектар дIа ца ювш йисар.

Районе эггара хьалха ялат дIаде арабаьлар № 2 йолча баьца лаарий совхоза механизатораш. Ши эзар гектар гурахьа дув ялаташ дIаде дезаш ба уж. ХIанзле цу лаьттах ах дIадийна баьннаб совхоза къахьегамхой. Шоай производственни заданеш тIехкхоачашъеш къахьег царех дуккхабараша.

Совхоза механизатораштa юкъе яьржача социалистически яхье хьалха латт кIа дIадувш йола механизатора Лысенко Владимира агрегат. Фу дика дIадолл лаьттах цун агрегатацарча селльщикаша Коваленко Анастасьяс, Зубарев Ивана, Федорова Клавдияс. Сменни нормах 29 гектар дIае езача хIара дийнахьа 55—60 гектар дIаюв цар. Iуйрийна сабелгало яьлча денз боад къовлабаллалца сацац совхозе цIи хезача тракториста агрегат, селлкашка фу чудоххача хана мара. Сурта тIа вайна гуш йола Лысенко агрегат фу чудоxка саца латт.

ХьатIадоагIача шера тешшаме лард йоллара дикача агротехнически хьалашкеи лоаццача ханеи гурахьа дув ялаташ дIадийна бовлара тIайийца декхараш кхоачаше лерхI района механизаторaша. Цар доахача толамаша цунна тешал а ду.

А.ГАНЖУЕВ.
В. Юнцевича сурт.

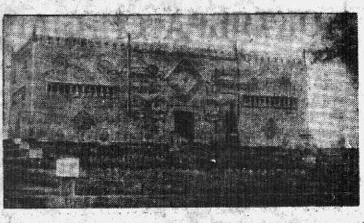

Нигара Республика столице, городе Ниамее хьайийлай къаман музей. Йоакхонца доададеш а Іомадеш а да къам мукъадаккхара болама хьакъехьара документаш, тохкамаш ду культурни тІехьаленна, нравай а оамалий а.

Город Ниамера Нигара Республика къаман музей.

В. Кузнецова сурт.
ТАСС фотохроника.

СПЕЦИАЛИСТА ХЬЕХАМАШ

СИХЕИ ДИКЕИ АХА ЗЯБЬ

Лаьттанна обработка яро лерхІар фуд аьлча, из да, дІайийна хІамаш лакхъяларай тоаяларай эша аьттув бола хьалаш Іалашдеш дола культурни оахам хилийтар. Ший ханнахьеи дикеи лаьтта ахар рационально лаьтта лелалара керттерча хьалех цаІ, лакхача хьувкъама лард я.

Гурахьа, зябь оахаш обработка яра хьалхашка латта декхар да тІоадал Іоаелгеи чусоцаелгеи, дІайийнача хІамашта кхачанна эша элементаш Іоаяр а кхай тІа йоархІ ца ялийтар духьа, юртбоахама культурашта хулча лазараштеи вулам дераштеи духьала къовсам лоаттабара.

Къаьстта белгалдаккха доагІаш да, лаьтта оахача даьнна гІалат практически кхы, цул тІехьагІа цхьаккха а хІаманца тоаде йиш ца хилар.

Оахам дара балха къаьстта уйла тІайохийт вай республика хьалха латтача колхозашеи совхозашеи.

Цунца цхьана духхьал дІаала дезаш да, цхьадолча боахамаша гурахьа дІадуьргдолча ялаташта лаьтта кийчделга бІаргагуш тІехьадоахаши зябь ахара планаш кхоачаш ца еши хилар. Масала, сентябрь бутт юкъебахача хана планах аха дезачох зябь аьхар 30 процент гаргга лаьтта мара дацар. Зябь ахара гІулакх геттара во латт Нохч-ГІалгІайчен цхьацайолча кхыча районашка а. ВІалла магийта мегарг а доацаш мело еши «текха ца боалаши» ба Ножай-Юрта, Ведана, Шелковской, Советски районий боахамий кулгалхой.

Чоалхане йоацача расчеташа хьахьокх, бІарчча хьайицача ерригa республика а къаьсткъаьста боахамаш а техникаца кхоачамболлаш Іалашдаь хилар. ДІадувча лаьттай 400 эзар гектара лаьрхІача хІанз вайцига я 6000 условни трактор. Шеко яц, иззал дукхача технико, цунах пайда нийса эцаш хилча, деррига балхаш дикагІа йолча хана кхоачашделга вІаштІехьдаккхаргхиларах.

Уж дешаш бакъду шоваткъа эзар гектарал кІеззига совгІо мара оахаш доацаш йолча НІсарен управлене совхозашка хІанз болх беш 600 гаргга условни трактор хиларо. ДІаихача шерий опыто хьахьеккхачох, цу цхьан ханна, халахете а, пайда во эц цу техниках. Укх шера цига трактораша шин сменах болх белга цхьаккха дича а ваштІехьдаккханза даргдац. Дийнахьа хьувкъам чуэцаш хинна тракторaш бийсанна лаьтта аха яхийта еза.

Цхьабакъда, организационни балхаш дарал совгІа, цу лоархІамерча деша агрономически оагІонга а хьажа деза.

Ха деза, гурахьа лаьттанна обработка еча хана укх тайпара дешаш кхоачашданза дарг ца хилар:

оахаш долча лаьтташта хинфоо, йІовхала, кхачан режим нийса лелаяра дика оахам хулийтилга;

овлаш хецаденнача тІоанаца кхоачамболлаш тІоадал Іоаяраи чусоцаяраи дикагІа дола хьалаш хулийтилга;

органически вещество оахача лаьттанца дІаекъялара процессаш нийсъелга;

дІатоссаш йола удобренеш эшача кІоаргалга кхоачаеш лаьттах йохийтилга вІаштІехьдаккхар;

дІаювча культурай фу эшшача кІоаргалга кхоачадеш дІаде лаьтта кийчделга;

дІайийнача хІамай овлаш тарма лу дикагІа дегІаахара эша хьалаш хулийтилга;

лаьттан оахаш бола тІоа йоархІаш, цар фу, юртбоахама культурашта зуламдераш, лазараш тІадусаргдоацаш цІенбелга.

Уже деррига декхараш кхоачашдара, эггара хьалха вІаштІехьдаккха деза хІара боахаме, хІара кхай тІа оахам дика делга. ТІера тІоанаш хий дика чудуаш хилийтара чотах лаьттан кІоаргача тІоанашка тІоадал дукхагІа Іоаяра новкъостал деш бола оахама беркате тІоа кийчбанза баргбац.

Цамцача лаьтта пайданера микроорганизмаш дикагІа еб, хІаьта из бахьан долаш дІайийнача хІамашта эша кхача дикка алсамбоал.

КІоарга деча оахама лоархІам боккха хилара маІан малагІа да аьлча, из да, дІайийнача хІамай овлашка низ болийтараи уж кІоаргагІа лаьттах дахийтараи цо новкъостал деш хилар. ХІаьта цо, шега йоаццаш дІайийнача хІамашка йиш хулийт йокъал дикагІа ла а лаьттанцара хьаьна вещесташ дуккха а дукхагІа хьаувза а, долче, хьувкъам лакхагІа хилийта а.

Кхашка товсаш йола керттера удобренеш лаьттанна гурахьа обработка еча хана товсаш хиларах са безам бар из лоархІамера дош а лоацца дувца.

Доккхача даькъе лаьтта хьаьна хиларах тийша да дІайийна хІамаш царна эшшача боараме хьаьнача веществашца Іалашъе лаьттанна магар. Цхьабакъда, моллагІа а хьаьна вещесташ лаьттанца кхоачамбоалаш ца хуле, ховш мадарра, цига эшаш йола удобренеш товс.

Цхьабакъда, дукхагІа долча боахамашка лаьттан химически лоаттам теркал а ца беш тесс удобренеш.

Удобренеш нийса, пайданагІа хургйолча тайпара тессала хІара къаьсттача участка тІа дІайийначa хІамашка хьаозалургйолаш йола хьаьна веществаш меллай ха деза. ХІара кхайна лаьтта минтад цунах хьаоза йиш йола азот, фосфор, калий, мел йоал хоргда лаьттай картаехи къаьсттача картограммаехи.

ХІара кхайна кхачан режим бокъонца харо йиш хулийт удобренеш дукхагІа эшача участкаш тІа уж тесса. ДІайийнача хІамашка атта хьаозалуш йолча веществай формаш лаьттанца меллай хьахьокхаш йолча агрохимически картограммаша йиш хулийт белгальльча хІара моттиге товсаш йолча удобреней тайпа къоастаде хилийта ца Іеш, фосфорни, калийни, кхыйола удобренеш мел товса еза а.

Республика колхозаши совхозаши декхарийла я ший ханнахьеи дикеи обработка е а удобренеш товса а, бІаьстан юхье дІаюврг мел йолча хІамашта зябь аха — хьатІадоагІача шерарча лакхача хьувкъама лард йолла.

А. АХМЕДОВ,
юртбоахама Іилмай кандидат.

ПАРТЕ ХЬАЛХЛЕНЦА

СОВЕТСКИ ІАЬДАЛА 50 ШУ ДИЗАРГА

Вежарашха йолча социалистически республикашта юкъе хьал а кхийна, тоавеннай вай хьамсара Нохч - ГІалгІаче а. Хьалха начкахьа импере аграрни йистацара тІехьайиса район хиннaчара Советски Іаьдал латтача шерашка Тирка тІара жІовхьар а хинна дІаэттай из. Ший Іаьржача дошоца — мехкдаьттаца, мехкдаьтта чакхдоахача, химически машинаш еча заводий продукцеца цІи хезай цун. Цун башха-дикача инженерашеи мастерашеи доккха дакъа лаьцар Поволжьереи средни Азереи, Уралера а СибарегІара а мехкдаьттеи гази доалла моттигаш караерзаеча.

ЭргІабаьннаб юрта боахам а. Эсалеи тІехьабисаи хинна из дуккха товар луш дола халкъа боахама дакъа а хинна дІаэттаб.

Революци хилалехьа кхыметтел ший йоазув - дешар а хиннадац нохч - гІалгІай халкъа. Ленински планах чакхъяьккха культурни революци бахьан долаш йоазув-дешар ца ховлга цІендаь дІадаьккхар, форма къамани чулоацам социалистически болаш йола шоай культура хьаьй нохчашеи гІалгІашеи.

Халкъа юкъера хьалкхийнай йоккха интеллигенци. ХІанз эзараш нохчийи гІалгІайи ба лораш, агрономаш, зоотехникаш, инженераш, педагогаш болаш. Чоалханерча технически системаш тІа балхаш ду цар заводашкеи фабрикашкеи, уж ба сигаленаш караерзаеча а институтий кафедрашка хьехаш а. Художественни интеллигенце кІезига - хьаьяц живописаи графикаи, скульптура, поэзе, проза башха-дика произведенеш, сцена тІара хІанзарча наьха образаш. Республике бахача беррига нахах дийлагІа дола дакъа — кагирхой — лакхерча дешара заведенешка Іилма Іомадеш ба.

Эггара хьалха социалистически революци а яь, социализм оттайир советски наха, эггара хьалха хьалъе болабеннаб уж коммунизм а. Ленински парте хьалхашка оттадаь из сийлахь-доккха декхар кхоачашдара дІабелар советски наха шоай хьинарера къахьегам, лоІам, революционни безам. Сийрдача кхоаненга бода советски халкъа никъ сийрдабоах марксизмо-ленинизмо. ДагалаттараштІа дуг из хьакхеллари цун баьччеи цІаккха а дергвоаца Ленин волаш йолча коммунистий сийлахь - йоккхача парте.

КПСС XXIII-ча съездо къаьстта раьза хинна белгалдаьккхар, СССР халкъа боахама юкъарча системана юкъе ерригача союзни республикай экономика толаме дегІаиха хилар. Цунна къаьгга тешал ду ленински къамий политика котъяларe. Советски Іаьдало дерригача къамаштеи народносташтеи юкъе нийсхо кхайкаль ца Іеш, из никъ бокъонца чакхбоаккхилга Іалаш а дир. Из дац е хила йиш а яц капиталистически дунен тІа.

Семилетка шерашка къаьстта а дукха хІама даьд социализм хьалъеча юкъа карагІъяьнней вІаштІехьъяьккхаи союзни республикай политически нийсхо а СССР халкъий дотагІал а уж экономически дегІаахарца бакъдар духьа.

Семилетка шерашка дІахьалхабаьннаб вай юрта боахам а, ховш мадарра, лаьттанцареи хьайбашкарей йоала продукташ яхара планови хьоккхамашка кхаьчадеце а. Дикка чІоагІъеннай цун материально - технически база, хьалкхийнай механизаторий, лакхача хьувкъамеи хьайбай боахамеи говзанчий кадраш. Кхоачамбоацараш нийсдалара бахьанаш хьагучадаьхар парте. Іилманца бакъбаь, юрта боахам айбара лакхача темпай никъ хьахьекхаб КПСС ЦК мартовски (1965 ш.) майски (1966 ш.) Пленумий решенешка а парте XXIII-ча съезда пхе шера планах йолча Директивашка а.

Общественни боахам айбалара ларда тІа даим лакхлу советски наьха хьал-торо. Из деррига а чулоацаш хьахьокх къаман доходо. Пхе шера 33 процент дукхагІа а хинна, 1965 шера Іалаьмате йоккхача цифрага дІакхаьчар из — 190 миллиард совгІча сомага. Цу дерригача ахчах кхо дакъа хІана дац аьнна дар — 141 миллиард сом — халкъа эшараш кхоачашдарга дІалахийтад.

Партей правительствай йоккхий мероприятеш чакхъяьхай социальни даькъе. Лакхденнад болхлойн гІулакхерча наьхеи алапеш, ахархой доходаш. Лакхдаьд пенсеш боарамаш. Шерра хьалдеш латт чуІе цІеноw. Тоаденнад бахача наха деш дола медицински гІулакхаш. Керда хьалъяьй дукха школаш, берий бешамаши яслеши, клубаш, библиотекаш. ЛоархІамера социальни гІулакх да колхозхошта пенсеш тела доладар. Цу долча хІамах гуш я халкъа хьал-торо лакхъяра парте еш йола ленински йоакхо.

Халкъа хьал-торои культуреи лакхъеча тІа-тІа боккхагІча лоархІаме хулаш йоагІа хІанзле а коммунистически принципах екъаш йола общественни потребление фондаш. Цу фондий чотах бахача наха тийна ахчаши льготаши 1965 шера 41,5 миллиард сом хилар, 1960 шера 27,3 миллиард сом мара ца хиннача.

Цу фондий чотах лакхдаьд пенсеш, кхы тІа а льготаш оттаьй тІема инвалидаштеи цар дезалаштеи. 70 миллион совгІа саг ва юкъарчеи лакхерчеи дешара заведенешка дешаш. ДукхагІа хулаш латт больницаш, санатореш, салоІа цІеноw, берий бешаши яслеши. Деша даха ха йоацача берий учреждeнешкара бераш укх тІеххьарча пхе шера шозза дукхагІа а хинна, 8 миллион сагага дІакхаьчад.

Экономикеи культуреи дегІаккхувлача дикка боккха гІа баьккхаб вай республико а. Нохч - ГІалгІайчен промышленносто йоаккха ерригa продукци ворхІ шера шозза дукхагІа хиннай, хІаьта мехкдаьтта диаза дукхагІа доакх. Планал совгІа арахийцай 70 миллион сома маьха продукци. Керда хьалъяьй ткъо совгІа предприяти, хІаьта болх беш хиннараш кердача техникаца кийчъяьй, дикка автоматизаци яьй. ЛакхагІча темпаца дегІаихад мехкдаьтта чакхдоахача, химически, машинашъеча, энергетически, кхачан промышленноста доакъош. Хьалъяттай керда промышленни центраш — Аргун, Карабулак, Наьсарен-Вокзале.

ЛоархІамера хувцамаш хиннад республика юрта боахаме а. Партеи правительствай лаккха мах бир мехка юкъарча толамашта юкъе республика къахьегамхоша лаьцача даькъа. Шоай са ца кхоадеш къахьегарах орденаши медалаши еннай хьалхалаттача бІаьш болча белхлошта, колхозхошта, советски интеллигенце викалашта. ХІаьта къахьегаме къаьстта белгалбаьннараштa Социалистически Къахьегама Турпал яха сийлахь цІи еннай. СовгІаташ тийннарашта юкъе дукха ба коммунисташи комсомольцаши — къахьегама коммунистически фермаш дІайолальраш. 1965 шера Ленина орден еннай республикана.

* * *

Вай Даьхеи экономикеи культуреи дІахо дегІаккхувлара, къахьегамхой хьал-торо лакхъяра йоккхий перспективаш хьахьекхай кердача пхе шера оттаьча КПСС XXIII-ча съезда Директивашка.

Экономикеи культуреи дегІаахара, халкъа хьал-торо лакхъялара масштабаши темпаши шоай реальни чулоацамга диллача, хьалхагІа хиннача масштабели темпаели тІех я. Цун маІан да планови заданешта ларде мехка дегІаена экономика, Іилманотехнически прогресс дегІаккхувлача даькъа толамаш, йІаьхегІа йола опыт, халкъ дукхагІа кхотаденнеи хьинар долаши хилар латтилга.

Пхе шера плано дукхагІа хилийта лерхІ:

— къаман доход — дукха совгІаэшашагІа йоапаш 40 процент;

— промышленноста валови продукци — 1,5-зза;

— шера юкъера лаьрхІача йоаккха юртбоахама продукци дІалахача пхе шерах хІара шера юкъера лаьрхІача йоаккхаш хиннaчул 25 процент;

— халкъа боахамга ухийта капиталовлаженеш — 47 процент;

— къахьегама овсарле: промышленносте — 33—35 процент, гІишлошъеча — 35—40 процент, юрта боахаме — 40—45 процент.

Пхе шера плана хьаьдача цифрашкара къаьгга хьагуш я халкъа хьал-торо лакхъяра партеи правительстваи еш йола йоакхо. Къахьегамхой реальни доходаш дІалахача пхе шерарчул 20—30 процент дукхагІа лакхлургья, розничны товарооборот — 34 процентагара 43,5 процентага кхаччалца, хьалдаь доахаргдола чуІе цІеноw — 300 миллион квадратни метргара 400 миллион квадратни метрга кхоачаш.

Общественни потребление фонд цу шерашка 1,7-зза йоккхагІа хургья дІалахача пхе шера хиннaчунца нийсйича.

Реальни вахаре цун маІан хургда вай Даьхене, цун ерригача республикашкеи областашкеи, цу даькъе Нохч-ГІалгІайче чу а, керда заводаш, фабрикаш, рудникаш, мехкдаьтта промыслаш, гидроэлектростанцеш хьалъоттаргья, керда машиннаькъаши каналаши дохкаргда ахилга. ХІаьта керда гІирсаш хьалдеча хьахул керда поселкаш а гораш а. Цхьабакъда, укх пятилеткахь дукхагІа дІайохийтаргья капиталовложенеш хьалъе йолаь хинна объекташ йистенхарга, болх беш йола предприятеш кхы а шеръяргеи технически кийчъяргеи. Цо вІаштІехьдоаккхаргда лаьрхХІача боараме промышленни продукци арахеца а юртбоахама продукци яккха а.

Вай парти — Іилман коммунизма парти. Цун стратегенеи тактиканеи, коммунизм хьалъяра деча кулгала ларде латт общество дегІаахара объективни законаш довзилгеи царех общества гІулакхашта пайда эца ховлгеи. ХІара хьанийсъеннaча моттиге хаьда йолча ситуаце реалистически наькъаца мах барах, ший балха тІа наха яхачунга ладувгІа а царех ког гІортолга е а харах латт КПСС политика эшшачахьа ласташ хилар, цун решенеш низ болаш хилар.

ДІадоладеннaча укх пхе шера овлангара проблемаш къоастаеча хана парте Іилман никъ лелабеш хилар хьахьокхаш долча гІулакхех цаІ да потребление предметаш хьадеш дола доакъош дегІаккхувлара темпаш производства средствaш хьаеш делча доакъошта гаргакхувла лархІар. Мехка экономика дегІаккхувлачара пропорциональность укх тІеххьарча массехк шера телхаяр воча оагІорахьара Іаьткъар потребительски товарий цхьадолча тайпанца баха нах Іалашбара Іаьткъа ца Іеш, ерригa экономика, цу даькъе «А» подразделе (производства средствaш хьаеш дола) доакъош дегІаккхувлар темпашта а.

Цу даькъерча керттерча проблемаех цаІ эггара хьалха ювзаенна я юрта боахам промышленность дегІаахара темпаел тІехьабиса хилар дІадаккхарца. Цу даькъе белгалдаккхар лоархІаме да, экономика цахалдаши сиххеи айелга а мехка обороннеи низ чІоагІбелга а Іалашдеш дола керттереи лоархІамегІареи дакъа индустри хиннеи хургйолаши хилар. Экономика хІара дакъа цхьана тардеш дегІаккхувлар — ерригa экономика тоаялара хиланза даргдеаца хьал.

Пятилетка толаме кхоачашъяра лард йоллача хьалех цаІ да хІара предприяте, коллектива балха эффективность лакхъяр. Из декхар кхоачашдаре дІалех промышленнии колхозно - совхозни производства деррига кхоачамаш оарцагІдоахилгеи общества гІулакхашта царех пайда эцилгеи.

ДІабохийта къахьегами рузкъеи кІезигагІа а долаш результаташ йоккхагІа хилийтар — ишта да кхоачашданза даргдоаца социалистически доал лелалара закон.

Цудухьа къаьстта лоархІаме да боахамо дІалахийтача хІара сома лоархІаш продукци дукхагІа арахецар, продукце дикал лакхъяр, брак бахьан долаш довш дар кІезигдар, керда хьалъеш йола объекташ болх беш яраштa юкъеяхийтар, предприятей оборудованех а колхозийни совхозийни техниках а мамогга дукхагІа пайда эцар, доал во лелаларца къовсам лоаттабар, кхыдараш санна дола практически декхараш кхоачашдар.

Республика предприятеи колхозийи экономически результаташ лакхъяра вай мел доккхий кхоачамаш да хьахьокх, масала, укх тайпарча факташа. ДІалахача ворхІ шера цхьайолча предприятеша планаш кхоачаш ца яр бахьан долаш 45 миллион сома маьха продукци пачхалкхенга дІа ца кхоачаш йисар. Республика промышленноста керттера фондаш ворхІ шера 78 процент лакхъелар, хІаьта керттера фондий цхьан сома лоархІаш яьккха продукци ерригa а 14 процент мара дукхагІа хиланзар. ДІаяхийтача капиталовложенеша пайда юха кІезига луш хилара керттера бахьан да объекташ болх бе йолаялийтара болх мела лелари техниках, къаьстта а кердача оборудованех пайда во эцари.

Боахама экономика лакхъяра Іалаьмате доккхий кхоачамаш да колхозийни совхозийни. Масала, 1965 шера ерригача республике юкъера лаьрхІача хІара гектара тІара даькка ялат 16,4 центнер хилар, хІаьта хьалхалаттача боахамашка (Сунженски района «Победа» яха колхоз, кхыдараш) 23—25 центнерага дІакхаьчар из. Лаьтта леладара культура лакхъяр, бокъонца лас санна тракторех, комбайнех, автомашинех, кхыча техниках пайда эцар, юртарча къахьегамхой балха тІа материальни моральнии стимулаш вІаши нийса цхьана таръяр — ишта ба колхозно - совхозни производство айяра парте хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдарга бода никъ.

Вай боахама планий кхел массаза а кхлраша, наха къестаьй. Цудухьа парте къаьстта уйла тІайохийт беррига советски нах къахьегамцара гІулакхаш сакхетаме хургдолча, производстве лакха дисциплина хургйолча, общественна хьалхашкара декхараш цІена кхоачашдергдолча уйланца хьалкхебанза барг ца хилара. Къахьегама овсарле лакхъяра хиланза ярІйоаца экономически моральни стимулаш хьахулийт чакхйоаккхаш йолча экономически реформо.

«Вай сийлахьча хьалхалаттараша, къахьегама говзанчаша тахан беча тайпара болх бе Іомабе беза вай къахьегамхой хьалхагІа дукхагІа бараши хІаьта цул тІехьагІа берригаша». КПСС XXIII-ча съездо ишта оттадаьд къахьегамхошта кхетам балара, къахьегамера пар хьинар лакхдара даькъе кертерча декхарех цаІ.

Къахьегама овсарле лакхъяр дукха лоаттабеча къовсаме материальни моральнии рычагех бизза пайда эша беза партийни профсоюзни организацешa, боахамий кулгалхоша.

Укх шера хьалхарча ях беттa промышленносто баьчча балха итогаша хьахьокх чакхйоаккхаш латтача боахама реформах дика беркат доалаш хилар. Ялаташ чуэцилгеи пачхалкхенга продукци йоххара планаш кхоачашъенгеи мишта лел хьежачул тІехьагІа гучалаьннараша хьахьокх колхозийни совхозийни толамаш дикагІа хилар. Цхьабакъда, хІанзчул тІехьагІа кхоачашде дезаш дукха декхараш да.

Партийни организацеш декхарийла я шоай керттера уйла 1966 шерара планаш ерригача производственни коллективаша толаме кхоачашъяра тІаерзае. Пятилетка хьалхарча шера заданеш ханал хьалха кхоачашъяр духьа къовсам а лоаттабеш, шерра — социалистически ях йоаржае еза вай мехкен халкъеи вахарерча сийлахь - доккхача шин денна — Советски Іаьдал даьнна 50 шу дизараи В. И. Ленин ваьча дийнахьа денз 100 шу дизараи сийленца накъадахар духьа.

...Балха тІа ленински стиль леларо, революционни творчествай деловитостеи уйлано сийрдаьккха да КПСС деррига гІулакхаш. Керда вахар хьалъеча тІехьаьнна доккхий толамаш даьхад вай халкъо. Цунна хьалхалаттар тохкамах чакхьаьнна авангард — революционерий - новаторий, общественни вахар организаторий сийлахь - йоккха парти хилар бахьан долаш. Планаш чакхдоаха гІулакхаш цхьоагІо йолаш хилар — лоархІамера ленински белгало я парте общественна кулгалдара стила юкъе. Цудухьа, пятилетка бахьан долаш лоаттабеча къовсама арен сурт уйланна шоашта хьалхашка а увттадеш, советски наха бІубенна йоах:

— Парте аьннад — делче, кхоачашхургда!

Ф. САМАРИН,
исторически Іилмай кандидат.

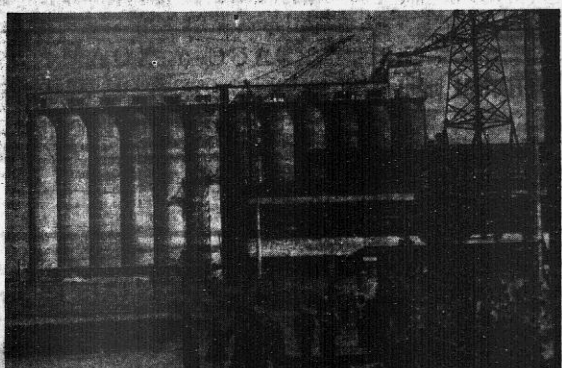

МОЛДАВСКИ ССР. Хьалъеш латтача Бендерски даьтта-экстракционни заводе йистедоалаш латт элеватори ганараш доккъаду отделении хьалъяра балхаш. Ганарий тхьаьитт тоннана лаьрхІа йола из элеватор республике эггара йоккхагІа хургья. Нердача хьувкъамах дела гидуаргий ганараш чакхдаха укхаза тІауза доалалургда октябре.

Е. Драйшнера сурт.
ТАСС-фотохроника.

БАЛХАШ СИХДАЬД

Сунженски колхозий юкъерча гІишлошъяра управлене гІишлошъераша сихъяьй хьайбай фермаш хьалъяь яхара темпаш.

Ахка юкъедахача хана Шеча Эскара цІерахча колхозе доахан а Іаьсий а леладара йола гІишлош хьалъе болабелар гІишлошъераш. Цу тайпара йола гІишло районе духхьашха хьалъеш я.

Хьайбай фермаш лелаяра опыт теркал а еш, колхоза правленеи СМУ специалистaшеи из комплекс хьалъяра ше къаьстта йола проект оттаьяр. Цу проектагІа хьайбаш кхабара а кхо дІадахара а процессашта йизза механизаци ю. Доахан кхий 200 бежана лаьрхІа да, Іаьсий кхий а ужжамиссел долча Іаьсашта лаьрхІа да.

Ерригa гІишлой материалаш кхоне дІа а ухийташ, толаме болх баьб укхаза коммунист Иван Васильевич Бобов бригадир волча цІеноw деттарий бригада.

Дукха ха йоаццаш Кирова цІерахча колхозе баь баьннаб 17000 коа тІара оалхазар леладара бола гІирс, хІаьта сентябрь чакхбоаллаш баь баргболаш коа тІара оалхазараш леладара бола шоллагІа гІирс а ба. Цул совгІа, капитальни ремонт а яь, толашагІча тайпара кийчъяь йоалаш латт коа тІара оалхазараш лeладу яхача 12000 котама лаьрхІа къаьнара ферма.

ХІанз екхан йола хоза деноw латта а кхозна-ломма яхар мо йоачаш а шелал а йола ха отта йиш я. Цудухьа В. Придькова бригадерча цІеноw хоттараша Н. Овсянникова бригадерча лахчаи пхьарашпа цхьана дика къахьийгар ПТФ хьалъеча.

Йорстае 2500 хьакха кхоабаргйола хьакхарч кхоаба гІирс Шолжа берда йистте гІишлошъераша хьалбаьб «Победа» яхача колхоза. Цу тайпара гІирс а районе духхьашха баь ба. Из объект ший ханнахьа хьалъяь яккхара юкъе доккха дакъа лаьцад М. Иванюшкой комплексни бригадерча говзанчаша.

Укх шерралца йиъ участок мара яцар колхозий юкъарча гІишлошъяра управлене. Укх шера Ахкастера гІишлошъяра участок йир СМУ кулгалхоша, хІана аьлча балхий объем алсамъяьннай. Цу кердача участка коллектив дика лоархІаю шийна хьалхашка латтача декхарех. Укхаза июль беттара план 130 процентаи август беттаръяр 150 процентаи кхоачашъяьй. Сентябрь чакхбоаллаш хьалъяь яргйолаш я цу объекташ «Заветы Ильича» яхача колхоза правлене цІеноши жа леладу гІишлош.

А. ВЕЛИЧКО.

НАХ БОХКАШИ ИЙБЕШИ БАЗАР Ю

«Массе тайпа бедал доазол дехьа йоккха дІаккхуьйитилга дийца Іе йиш яц вай. Вайна ишта чІоагІа лоархІаме да доазол дехьa нах бохка а бохкаш вай «финансови хьал дуккхача хьале тоадергдолаш йола базар яр». Уж дешаш аьннар къулбехьенкорейски диктатор Пак Ден Хи ва, хІаьта цун клика укх тІеххьарча хана ший хурдаь экономически кризиса кІалхаръяра гІерт. МалагІa базар йола из доазол дехьa нах а бохкаш ю яхаш юьцаре!

Эггара хьалха из да США-с Къулбехьен Вьетнаме лоаттабеча бІехача тІем тІа царех пайда эцара къона корейцаш американцашка бохкар. «Нойе цайт» яхача газето (ГДР) деча тешалах, цу тайпарча хІара ландскнехтах шийна доагІача даькъа эзар доллар эц Пак Ден Хи. Цхьабакъда, диктаторa из кІезига да. «Тонъа бансон» яхача къулбехьенкорейски радиос Сеулера беча хоамах, 1970 шерага кхаччалца долча укх гаргарча пхе шерa торо йоацаш биса къулбехьенкорейски бахархоех 4880 дезал бохка безам болаш я марионеточни режим. Геттара халача хьала тІа болча цу беррига нахаца байна дІабовллалца уж лоаллa оттабеш, мадарра аьлча, бокъонца уж кхыча мехкий эксплуататорий мукъах бохийташ йола контракташ ергъя. Кхетадеш да, цу тайпарча хІара дезалах диктаторга йоккха хІамилг кхоачаргхилар.

Цул совгІа, «болхлой доазол дехьа болх бе ухийт» яхаш бахьан а доахаш Европа, Къулбa - Малхбоален Азе, Америка мехкашка 73800 саг вохка гІерта шоай къам дехка бола Къулбехьен Корея доалдераш.

Из долла хІамa оттадаьд правительственни «доазол дехье дегІаккхувлара нах баха ухийтача компане» — Пак Ден Хи клико дийна товар доккхара соавхе а вІашагІъеллачa къаьсттача организаце кийчъяьча «пхе шера плана» тІа.

[АПН].

МАЛХБУЗЕНГЕРМАНСКИ ЛАНДСКНЕХТАШ — ВЬЕТНАМЕ

«ФРГ-ера немций Вьетнаме» — из зулам тІадахьаргдолаш йола тема дІаялац малхбузенгермански кепайоазон оагІош тІара. Юххьанца, США-с вьетнамски халкъа духьала лоаттабеча бІехача тІем тІа Малхбузен Германерча гражданашa дакъа лоацаш хиларах дола хоамаш арадаьннача хана а кхыметтел царех цхьабараш боабаьб аьнна эггара хьалхара извещенеш хьакхаьчачул тІехьагІа а, уж хоамаш цхьенна а тайпара бакъдацар Германе Федеративни Республика правительства.

Цхьабакъда, факташ шоаш факташ йолча ца хилча ярг мичай. Малхбузенгермански общественность сов чІоагІa корзагІъяьннеи эгІазъяхаи хиларах из дош шийга дІа ца ийцача яланзар бундестаг. Укх денoшка хиннача боннски парламента пленарни заседане депутаташта Шпирцмюллереи Бехертеи къаьстта дешаш хьалхашка оттадир малхбузенгермански кагий нах вьетнамски джунглешка мишта нийслу правительства къаьгга хьаалга хьа а дехаш. БелггалІa аьлча, депутата Шпирцмюллера хаьттар, правительствана ховш дий, цхьацца бахьанех ВІашагІкхийттача Штаташкa бола беррига немций американски Іаьдалашa шоаш эскаре тІаьхьеи практически Вьетнаме дІабахийтеи тарлуш хилар, кхыметтел нагахьа санна цар американски гражданаш хила безам беце а.

Цу тайппара, бундесвера доакъош бІехача американски агрессена юкъе официально дакъа лоацаш деце а, къайлагІеи гучахьеи дуккха наькъаш да малхбузенгермански наемникаш мел аьлча а Сайгоне кхоачабеш.

Австралерча боннски посоло духхьал хьакхайкадир, Малхбузен Германе правительство духхьала яц ФРГ-ера немций австралийски эскаре гІулакх деш хиннабари уж Къулбехьен Вьетнаме бахийта тарлуш бари аьнна.

ДІадехараштa жоп луш къамаьл даь кхыча мехкашцарча гІулакхий министр Шредер уж факташ харцъе йиш йолаш хиланзар. Американски авентюрана юкъе дакъа лоацаш бола «кІеззига мара боаца немций» ба бувцараш алар мара кхы хІама дацар цунга оалалуш.

Миска бехказло я!

[АПН — Радио].

СУДЕЙСКИ АБА ЮВХА РАСИСТ

Ши шу хьалхагІа Сан-Франциско неграшта дискриминаци ярa духьалярча демонстрацей талгІи техача хана, тІехьашкадала дийзар Іаьдалий, хІаьта города мэрa кхыметтел къаьстта «сага бокъонашта йола комисси» а вІашагІъеллар. Долла хІама тоаденнад аьнна хеталора.

Цхьабакъда, Калифорния яхача штате уж тайпа гІулакхаш дицдеш дац, йоах «Нэйшн» яхача американски журнало. Цудухьа цу демонстрацешка дакъа лоацаш хиннарех бІаь совгІа саг суде велар «общественни порядок толхаьй... аьнна бехке а вaь. Цу деша лоархІам боккхагІа хетийтар духьа вийха къаьстта, шийгІулакх «дикa довзаш» вола судьо, Дэвид Фрэнч воалеевир. Дукха йІаьха уйла ца а еш, берригаш а цхьана лаьрхІача набахта байка 4940 ди суд а йир, 13289 доллар штраф а техар цо царна. Тхо малаш да хоаргда шоана аьнна!

Город Сан - Франциско дуккъаза американцашта. Кхыметтел даьккха илли а да, укхаза хиннача саго «цун довкъашкеи заливашеи юкъе ший дог миштa дитад дувцаш»...

Цхьабакъда, хІанз города довкъаш тІеи залива тІеи берчаш лак лел, расистски иллеш дек.

[АПН].

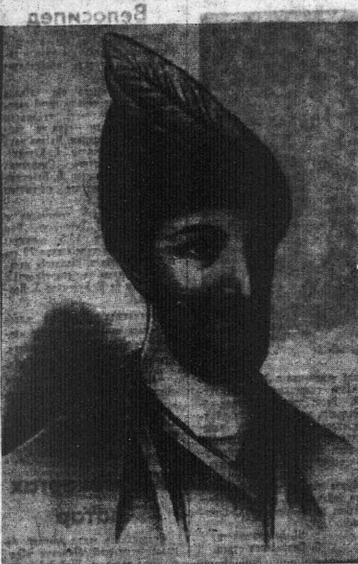

РУСТАВЕЛЕХ ЙОЛА ЛЕГЕНДА

Николай Микава, гуржий писатель.

ГОМЕРА, Шекспира, Данте, Рублева кхел санна, дуккхача сийлахь-боккхача поэтийн уйланхойн кхел санна, гIайгIане я цун кхел. Къавенна ха наьха мехна, даьхенна гаьна воллаш яьккхай цо. ХIаьта цун поэма бIаьшерешка йийкай, шоашта нийсса кхы цхьаьккхаш хургйоацна заман ашараш санна, йийка а йийкай, массазара памятник хинна йиса а йисай.

Мала хиннав из гениальни поэти философи? Цу хаттара геттара миска жоп ду исторе, цунах хIама дувцац летописций къаьнарча пергаменташа. Цхьабакъда, гуржий халкъо, байракх санна хьаенай «Цlокъа цlока ювха витязь» бIаьшеренех чакх а йоахаш, бIарчча дийса поэма кулгайоазонаш доа а ца деш. Багара бага ухаш хьадаьхкад цун деза мугIарч. ХIаьта из хьакхеллачох вIашагIйийттача легендаша тIехьенна битаб цIаккха а лергбоаца цун гене низ.

Иерусалима гаьна доаццаш да гуржий зодчества эгIара толашагIа долча памятникех цаI — XI-ча бIаьшерерча вовзаш волча гуржий деятела Прохоре хьалъяь Святой креста монастырь. Цу монастыраца ювзаш йийцай Шота Руставеле цIи, цу хьакъехьа дийцал халкъо, цу хьакъехьа дийцал легендашка.

Поэта дакъа цу храма тхов хьаллаьца латтача колоннех цхьаннена кIал дIаделла деалл яхаш дувцаш хабар да.

...Кутаисера гаьна йоацаш, цхьан лакхача лоама тIа, Давид-Гlишлошъечо цхьайтталагIча бIаьшерена хьалъяьй монастырь — Гелатский. Из хIанз а латташ я гуржий зодчества башха-дика кхоллам санна, кулг тоханза йола-мотоpe пергаментни оагIо санна. Давид-Гlишлошъечо циггача йиллай берригаш а хIана бац аьнна бараш хьабаьнна моттиг Месхети а йолаш болча гIорбабинача философаша хьехаш хинна академи.

Из хиннад гуржий культура теркаль ага.

Месхети — культуран хьалхалаттача идейни кхуврч — Шота Руставеле даьхе а хиннай аьнна хеташ да. Вахар чIоагIа дезаденна вола зIамига сaг Шота Илите воалаваьв. ЦIи хезача дай воIах, зIамига воллашехьа а массе оагIорахьара образовани а яьккха, герз санна, иштта ший хьаькъал а цхьатарра леладе ховш вола рыцарь хиннав.

Укх тайпара да легендаша дувцар.

Башха-дика гимназист, чарахь, художник, поэт хинна из философеца чIоагIа хьаштдолаш, къаьнара кулгайоазонаш къестадеш хиннав. Поэтически турнире хьалхле шийга йолаш хиннав из зIамига сaг волча хана денз а.

Цунца къаьстай цун кхел а. ДикагIчарца Гелате вахийтав Шота. Цу хана академе дикагIа лоархIаш хиннар цхелагIча бIаьшерарча философа — Петр Ивере хьехам хинна. Укхаза сийлехьа дар эллински мел дар, классически мел дар.

Илате Микела Модрекиле музыка дIаязъяр духьа нотни хьаракаш Iомадаьд цо. ГуржегIа дикагIа болча художникашкара живопись Iомаяьй цо, зодчества дарзаш Iомаяьй, чеканщиккий Опизаригlар Беки Бешкенен кхоллам лайзад, къаьстта а хоа хийттай цунна «Хахульски богоматерь» — цу шин говзанча цIаккха а лергбоаца кхоллам.

Бийсашка каст-каста а дуккха ха йоаккхаш а дIаэтта лаьттав из монастыра чIоагIален пена тIа, уйлангахьа ваха тIера Iочу а хьежаш.

Сийнача форда аренаш шийна бIаргагуш санна хетар Шотана.

Форд!.. Бера хана дена дуккхабезабеннабар цунна форд, дуккха хезадар форда наькъаш дерех, каст-каста Колхиде боагIаш хинна греческие историкаш бийшабар. Цигга, Iаьржача форда йисте, волча хана дена волавелар настихаш яаье. Эггара хьалха цига яьлар цун поэтически оаз, цу хана дена ший даьла вир цо Аполлонах.

Чавахьал а дуккадезаш хиннав из. Шотал нийсагIа Iадсаьках тохаш цхьаккха а хиннавац; цкъаза бIарчча деноп доахаш хиннад цо хьунагIа, нек даьл, Iаламцара безам буаш.

Академи йистеньккха баьинача Iилмахой витязий сийна турнир кхайкаяьй, хIаьта цига енай юхьа тIа маьлха лир доага паччахьа Тамар... ше.

Яхьаш дIайолаенна дикагIа хьонзабара, Iадсаькхаш кхувсара, нIалтохаргах латара, тайп-тайпара инструменташ лакхара. Ший деноп турпал хиннав Руставели. Дена говра бaьри ше хилар тарра, ды хьовзабара совле дьккхай цо, хIаьта кнари лакхара шийна мутIахьа баьб цо лалуагIараш, къаьстта а паччахьа Тамари цун коа тIара мехкарийн.

Цхьабакъда, стихаш еша йоланначул тIехьагIа-м Шота Руставеле кхолламо белггала берригаш а цецбаьхаб. Гуржий стих цул хьалхагIа цIаккха а хиннац иштта шаьра муам боагIаш, иштта екаш, цул хьалхагIа цхьанне а хьахьекхадац паьна метта бIаьхел, цул хьалхагIа цхьаннена а мегадац доагI-доагIача дош дуьжаш дола гуржий къамаьл ладувгIарашка дIаакхсачаде. Руставели ше а тара хиннав къонача антични далла.

Паччахьа дог гIоздаьнна хиннай, хIаьта кхыбола паччахьаш санна юха ца увзалуш, ший гIозъялар гуччахьа хьаяхаш а хиннай.

Яхье котбаьннараштa хьалхара совгIаташ — дошоцеи дотоцеи ега шалташи товраши дIадекъача хана хоамаш кхайкадерашта приказ деннад Тамара доккхагIа дола совгIат — дошо лаврови венец — лургъя цо ший бе лаьцача Iажа Iадсаькх чухоадаьчоа, аьле дIакхайкаде аьнна.

Iадсаькх нийсагIа кхувсаш хиннараш хьестабеннаб паччахьага из ях юкъера дIайоаккхалдар Iа, яхаш. Нагахьа санна из дIа ца йоаккхе, хьалххагIе а дехар ду цар цига дакъа лаца ца тигарах шоашта гештдар.

ТIаккха дIахьалхашка а иккха Шотас аьнна:

—Аз хьатIалоац сай Iадсаькх Iажах чухоалелга.

Шотай майрало цецваьккхар массава а. Паччахьа, нанеи тIахьувкхачеи шин пIелгаца Iаж хьа а лаьца, ший кертал лакхагIо айдир из.

Цхьаннена а дага а доацаш, Iадсаькх хьабе а делла, паччахьана дIатIавахар из, аьрда кулгаца Iаж хьа а лаьца, аьтта кулгаца чутеха Iадсаькх дехьа гIолла тIадаьккхар Руставеле. Паччахьа Iаж дIа-ийцар... Шотас гебагIана юхье а бегIа лакха айбир из.

— Руставели котваьлар! — аьнна хьакхайкадир паччахьа. — Дошо венец яьккхар цо. Аз ма аьннадарий шуга, са хьамсара витязаш, кхеравезаш хIама дац цу яхьаца. Оаш теркалдаьдац, Iадсаькх чухоаде аз яьхача хана, из мичара тоха деза аз шуга аьнна ца хилар.

Уж дешаш аьнна ше яьначул тIехьагIа паччахьа ший кулгашца хьа а ийпа дошо лаврови венец Руставеле керта тIа IотIатилаар паччахьа, тIаккха барт баккха дIакховладир цунга ший кулг. Къонача витяза, эхь хетташ паччахьана дIатIа а ваха, гора а этта, юхьа тIа маьлха лир доагачун кулгах барт баьккхар. Цул тIехьагIа из цун бIаргашка хьежача, цу хана дена цIаккха а метта ца боагIаш сатем байра цун.

Цу дийнахье а двореце хьийхар Руставели — паччахьа коа тIара поэт хила аьнна.

Иштта дIадоладелар Руставелена цун вахар чухь эггара доккхагIа дола ирази эггара йоккхагIа йола гIайгIеи.

Коа тIара вахара событеш дуккха йолаш, керда дувлаш, сакъердамелар, Руставеле аьттув баьннаб. Цун талант шерра, массе оагIорахьар дегIааха йиш йолча хана, цун гений, ерригача ГуржегIенца цкъана, античии культурагара — эллиний поэтически философски кхолламашкара дегIаухача хана ваьв из.

ХIара денна тIа-тIа шерлуш, тIа-тIа кIоарглуш хиннай поэта-философа кругозор. ЙIаьхийча нийлен тIара, цу ханара боккхий поэташи уйланхойи гонахьа болаш дегIанхай цун талант.

Сихха дIаухар деноп чот-са йоацаш дуккха дарбазобаши* турнираши, паччахьалкхен советаш а совещанеш а, чарахьали мехка гIолла наькъа ахари, халкъа цIейи а карнавалаш-кеенобаш а.

Iан йIаьха бийсаш — бакъа цун бIайхача мехка дукха-м яцар уж — шийна дукхадезаш дола гIулакхаш деш дIаухийтар Шотас: ешар, язйора стихаш.

ХIаьта кIоарген тeIан боалла безам хIара денна совбувлар, кIоаргагIа а пхо йоацаш а хулар...

Юххера а, цкъа...

ГуржегIен къаьнарча столицаца — Мцхета гонахьарча хьунагIа аьхе вахача хана дар из. Паччахьана улув а ваьнна водар Шота, цхьаккха хIама дацар гонахьара сатем боабеш. Аьхке гIолга хIанз а хьакхайкаданза яр паччахьа.

— Фаьлг бувцал вайна, Руставели! — цIъаьннахьа, сатем а боабеш, аьлар цо. ТIаккха, безамах бола, бIаргаш дайна поэт везавенна цхьан паччахьа йоI цу паччахьера мишта эккхаьй яхаш гIайгIане фаьлг бийцар поэта.

Паччахьа говр тоссаенна дIахьалха а иккха, хьидда яха... юхасецар. Руставели Тамара тIехьа кхийча, цецваьннача латтийсар: алмаза кIигаш санна, ши хи тIаламилг Iооллабеннабар цун бIаргашкара.

— Сел гIайгIане фаьлг хIана бийцар Iа ...—къаьмаьл дIачакхдоаккхадаланзар паччахьага.

Бос дIабахар Шотай. Паччахьа истори мишта дицалийта хиннадола цо? Цун даьна — низ болча паччахьана Георгий III-чоа Лома Дега, коатIарчар дувначох, ший веший воI Демна гоамвенна хиннав паччахьа цаI мара йоаца йоI — Тамар йоалаергъяр аьнна дош пун багах даларах. ТIох еттача Каджетски гIапа чу веллав из Георге: паччахьал кхача доагIаша вола, паччахьа цIен тIара Демна, шийна тIехьалаттараш вIашагIа а теха, ший бокъо яккха гIертав. Цхьабакъда, Георге эша а ваь, бIаргаш доадаьд цун.

Тамара сатем боабалцца, йист ца хулаш болхаш дукха ха яьккхай цар.

— Греце, Афине гIо, знанеш Iоае хьайна. МаьржаI-кх, нагахьа санна со паччахьа ецаре, нагахьа санна еза венец аз ца лелайоре! Ма гIадъяха гIоргъяр со маьлха Элладе, Гомера а Аристотела а, Платонеи Сократеи даьхене. Наькъа дела из а да ца валара маьха. Тешалахь аз яхачох, са ираз хьачул доккхагIа дац хьона.

— Сай аьланна ловр кхоачашдергда аз, — аьлар Руставеле.

— Кхы цхьаькха дехар а да са хьога. Хьай безам пергамента тIа баккхал. Безамах лаьце книжка ядел.

— Аз дергда из, са паччахьа, — жоп делар Шотас.

Греце кхаьчав Руставели.

Маьлха, сийрда Эллада, Афины, цIаккха а цIи йожаергйоаца Акрополь бIаргагорах дег чу доккха цIей хилар Руставелена.

ДIаихар шераш. Руставели — дуккха керда хIамаш дайзаи бIаргалайнеи, вахара опыт Iоаль вола хьаькъалера философи поэти, тоам бола витязь, къамаьле хьаькъала говзанч, — ГуржегIа юхавера. Ший сухали коачали юхакъовла Iомавеннав из, — хIаьта из сийлахь-боккхача наьха эггара дикагIа йолча оамалех цаI а я.

Кхы тайпа корайир цунна даьхе: ший довзонашкара томашийна чIоагIа шеръенна, ний болаш, доккхалаш деш, кура. ГIоабабнна хьаьста тIайицар из: коа тIа хьийхар. Цо ше цIавоагIаш шийца деная керда поэма юххьанцара йоазош, ше паччахьана денна дош кховчалде волавенмав из. Дукха ца говш чакхбаьккхар цо ший кхоллам.

Из дIатIаязъе болабелар, еша баьлар.

«Цlокъа цlока ювха витязь» араяьлча ди техча санна хийтар: тIалаттача вахара бокъоний сий доадар лаьрхIар цунах дворянства, «язычески поэма» автор — христиански киназа неоплатоники моастагIен лаьрхIар цунах духовенства хьем боацаш.

Поэма трагеди хилар ши мировзрени —цIайи дошуви ларде латта феодальни яри ший замал массехк бIаьшере хьалхаьнна Руставеле мировоззрении—вIаши духьалъяларах.

Эггара хьалха цун гений къоабалъяь дIатIанийнача Тамара дукха ха яьккхар Руставелех политически противник лархIа ца ловш, цхьабакъда, аьхке бахача хана бIаргех хоагIа хий Шотайна бIаргадайна Тамар яха йоI яр из. Афине из вахийта Тамар яр из. ХIаьта паччахьа Тамар князашеи дворянашеи яхар ца дича яланзар, доттагIчунгахьеи ший поэтахьеи букъ бербабе безаш яр из.

Дерригаш а массехк шу мара даккханзар Руставеле ший мехка вахаш. Юха а ГуржегIе йитанза валанзар из.

Дувцаш хьахезачох, гуржий католикоса Иоанна паччахьа Тамара а дийна йолча хана «моастагIал оттадаьд» Шота Руставелецеи цун поэмацеи.

«Цхьабакъда, поэта иллешта, — Нико Марра аьннача тайпара, — наьха дегашка бола ниъ корабаьб, хIаьта цун сийле гаьнна дIахезай массайолча дворецаш чу а чIоагIаленаш чу а, городашкеи юрташкеи а кхоачаш. Нахх дукха везавенинав из, хIана аьлча цун поэма дега оаз, ритм, цха халкъа ашарца а гуржий халкъа дешашца цхьан муамах бетталу».

ХIаьта цу юкъе Шота кочаш а бержана Ирусалиме а ваха, цига гуржий Святой креста монастыре ваха хайра.

Паччахьа коа тIа кхы цIи якханзар цун. Ешацар цун стихаш, ДIатIалаьлар цун поэма. Духовенство яр цун идеяшта тIакхувш. Цхьаннена а хац цун вахарах дола хIама, из маца веннав.

Грузе летописа «Картлисцховреба» — цунах хIама хьоадаьдац. Цхьабакъда, гуржий халкъа иллешкеи легендашкеи дувц поэтага кхаьчача балех.

Вай историкашта, юххера а, гучадаьннад, 1166 шера из ваь хилар. Цхьабакъда, дIалорча цун вахарах, из валарах дола деррига бакъдараш ховш дац. Цхьабакъда, тахханза йисай Греце Афонера, Синаера, Иерусалимера, гуржий сердал дIакхаьчача доазол дехьарча кхыча къаьнарча моттигашкара библиотекаши архиваши.

Эггара маьхеглен харцде йиш йоацаши дола документ да цу замаладьара поэма-энциклопеди, безама евангели — «Цlокъа цIока ювха витязь».

— «Цlокъа цIока ювха витязь», — яздаьд академика Нико Марра, — гениальни, ший уйланга диллача шеко йоацаш дунен лоархIаме волча, дерригача дунен тIарча наха цхьатарра хоатташ волча, доацара кхычарех хьоарчадара е шийгахьа озаш хилара тенденци кIезиг-дукха а йоацаш волча поэта кхоллам ба. Къаман деррига Iаьдалаш вIашагIдувзаш вола образашкара уйланхо... Моттигерча, областной гома юкъе воалла, цу хана дерригача дуненга кхоача уйлей дунен идеалаши йолаш хиннача цунна къаман костюм а къе хила мегаш вола, дунен маьха кхоллам баьр...»

Руставели ва гуржий литературни мотт керда баьккхар. Къаьнара, кегабенна ший ханарчар — Чахрухадзе, Хонеле, Тмогвеле, кхычар — мотт цо халкъа метта гарга а боалабаь, бIаьхий, хоза литературни мотт хьабаьб.

Руставеле поэзе йIаьхийча гайза юкъе ондо моттиг дIалоац афоризмаша — халкъагара доагIача хьаькъалерча дешаша. 1500 совгIа строфа чулоацаш йолча поэма тIара афоризмаш ши бIаьнега дIаккховч, дуккхагIа ераш цхьан мугIар тIа хоаш йола уж, къаьга, кIоага, маIан долаш я:

«Сийлахьа а волаш валар тол, сийле йоацача деноп эхь lакхоачачул».

«Iа дIаденнар — хьа да, къайладихьар — кхы метта оттаргдоацаш дайна да».

«Цкъа ваьча нанас кхо кхы верг а вац, вонах дика а дулургдац».

«Дикахетарий чам баккха хала дац, аьттув боацача чIоагIа хила!»

«Къоарга чура араухийт техаргаша мерза оазаш».

«ХIаранена шийх стратег хет таанаро тIема бIара хьежача хана».

...Цул тIехьагIа хьатIаэттар Иракли Абашидзе ший доттагIашца академикашца Шанидзецеи Церетелецеи Крестови монастыра керттерча храма чу, Руставеле сурт тIадола фреска тIайоаллаш хила тарлуча цу колоннана хьалхашка нийслуш йола ха. Палестине массехк ди даьккхачул тIехьагIа мугIарерча цхьан монаха новкъосталца, юххера а, цу колоннана хьалхашка нийсбелар уж.

Палестина — доазол дехьарча, хIанз юхедиса гуржий искусстваи литератураи памятникаш - шедевраш, гуржий культура эггара сийрдагIа долча кхуврчех цаI. Царна юкъе я Шота Руставели ший тIеххьара шераш доахаш Iийна, ши бIаьи кховзткъеи итт цIа долаш йола монастырь а.

Крестоносций мехкашкара укхазахьа бухь билла уха пилигримаш, молельщикаш, юххьанца редка дувцаш хьахозачох, еза реликвий — легенда яхачох, Iиса-пайхамар хьастамашца IотIатеха жIарг де дахча яьккхача гаьн овла чуулаш йолча гуржий монастыра хьаьший хулар. ХIаьта а, гуржий меттала даь массехк йоазув юхедисадар, цу даькъе храма юкъе йоалла болата диск а йолаш. Диска тIа даьча гуржий йоазоно йоах:

«ЧIОАГIА ЛАТТАЛАШ, ГIОАЛ ЦА ДОАЛАШ

....— Юххера а дуккха къахьийгачул тIехьагIа, — яхаш дувцар Абашидзе, — оахаш яхачоа хьатIавоалавир оаха монах. Лоралуш Iодаьккхар оаха тIера нIайча басара чкъор, тIаккха, — из йоккха тамаш яр! ВIаргашта хьалхашка тьаэттар шийна нийса нагахьа па хула хоза фреска — наькъа ихача гуржаша цхьан хана йоазонца дийца Шота Руставеле портрет... Цу портрета тIа е цхьабараша дувцачох, автопортрета тIа, сийлахь-воккхача поэта кховзткъе итт шу гаргга даьннад, задийча вельможа дувхар дувх цунга.

Хьалхарен лоархIамерен гIа хIанз баьккха баьннаб. Тхо дог тийша да, Крестови монастырерча къайленаш йолча кхертIошен IажагIбесса лестача пергаменташен чIоагIа хьашт дола хIамаш кхы а дуккха дувцаргхиларах.

(АПН).

15 октябре Москве хьееллартйолаш я 4-гIа Дунен халкъашта юкъера «Интерпресс-фото 66» яха фотовыставка. ХIара шиша шу массаза дала цу тайпара йола выставкаш ехк Дунен халкъашта юкъерча журналистий организаце (МОЖ-а). ХIанзалехьа а выставке кхаьчай дуккхача мехкашкарча фотоискусства говзанчий массехк бIаь экспорт. ДикагIча балхех тергдолаш совгIаташ оттадаьд: 10 дошо, 15 дото, 25 бронза медалаш.

Сурта тIа: выставке кхаьчача балхех цаI. «США казармашта хьалхашка». Манфред Трипп (ФРГ).

ТАСС фотохроника.

КЕРДАЧА ДЕКХАРИЙ БОАРАМ ТIА

СССР монтажнии къаьсттача гIишлойн балхий Министерствана чуйоагIача «Гидромеханизация» яхача треста Грозненски специализированни управлене доккхийи чоалханеи гидротехнически балхаш кхачашду Нохч-ГIалгIайчене даь ца Iеш, Азербайджански, Грузински, Армянски СССР-е Краснодарски крае а. Гидромеханизаторий коллективана хьалхашка латтача керттерча декхарех да хIанзара тIехдика гидротехнически гIирсаш хьаллари городашкарчеи юрташкарчеи гIишлошта гIуми жагIеи Iалашдари. Хьалхашка оттадаьча декхарех дика лоархIаю коллектив.

ХIанз дукха къахьег тха болхлоша, инженераша, техникаша республика мехкадаьтта чакхдоахеи мехкаьтта-химически промышленность дIахо дегIаккувлара. Шоай хана мехкаьтта чакхдоаха заводаши электростанцеши технически хица Iалашъяра хьалъяь Сунженски Черноречнски водохранилищаш даим дикача хьала тIа лоаттаю. Цу Iамарчашта тIагIолла лелача землесосаша хьаувз цу чура колл. нувхаш, жагIа.

Итт шу хьалхагIа дена колд чуйнка Нефтянка яха хий города юкъера цIенлара балхаш дIадолаьяьд укх шера. Цо торо хулийтаргъя Нефтянка хьарсам чу гIолла хий ахийта а цунах Старопромысловски районера городе кхачачалца мазут кхетаргдоацаш из цIена лоаттаде а.

Иштта гидромеханизаце новкъосталца хий йистош чIоагIъяра балхаш деш да Каргалински станицерча Тирка тIа. СалоIача къахьегамхошта паргIата хьалаш хилийтар духьа хиш цIенлеш балхаш ду оаха городашка Краснодареи Тихорецкеи. ДIахо а деш латт Каспийски форда чу форда дамбаш хьалъяра балхаш.

Вай республикерча а лоаллахарча республикай цхьайолча районашкарча а гIишлошъеча организацеша пайда эц Грозненски специализированни управлене гидромеханизаторашца хьайоакача инертни материалех.

Укх пятилеткаш ерригa управлени бIарчча хьайицача 45 процент дуккагIа а хьаьта Нохч-ГIалгIайчен объекташка 39 процент а дуккагIа яха дерхI гIишлой материалаш дIадахача пхе шерах моллагIча шера укх ханаца нийсйича.

Гидромеханизаторий коллектива болх бувцача хана хьалхалатта нах белгала ца баьхача йиш яц.

Хьалхалатта прорабски участок я воккхагIа волча прораба нов. Андреев Бориса кулгалду Червленски участок. ХIанз ши шу гаргга ха я цо коммунистически къахьегама участок яха цIи лелаю. Семилетке производственни хьокхамаш лакха хиларах дукха ха йоаццаш елар нов. Андрева — «За доблестный труд» яха медаль.

12 сагах латташ я 10 ГРУ-8Л яхача земснаряда тIа болх беш йола нов. Андреева кулгалду коллектив. ГIирсаш дарга йола гIум йоаха агрегат тIехдикача хьала тIа я. ЦIаккха а ца соцаш болх бу механизмаша, хIана аьлча гIулакх дика ду царна. Земснарядо сменах 400 кубометр совгIа гIум йоаккх планах яккха езар 300 кубометр мара йоацача метте. ДукхагIа болча болхлоша шишша специальность Iомаяьй шоашта. Масалз, бригадир нов. В. Федюшкин землесоса машинист а электрик а ва, Министерства хоастора грамота еннай цунна. Ханнас даьна баьча вежараша Манькин Петреи Георгеи земснаряда машинистеи маляреи специальносташ Iомаяьй, н. кх. дI.

ЦIаккха а цхьаккха тайпа а балха пайда ца луш сайца лаьттаза механизмаш, хIана аьлча мичча хана а юкъера ваьннача болхлочун когаметта дIаотта йиш я моллагIчун а. Цу коллективаца мел болча болхлошта грамоташ еннай, царцара дуккха бараш кагирхой сайрийнарча школашка деша багIа.

Золоотвала участка мастера коммуниста нов. Джанаралиев Шамсудина дукха къахьийгад золоотвала объект ший ханнахьеи дикеи хьалъяь яккха гIерташ, хьалъяь а яьккха, тIехдика мах баь дIайицар объект. Нов. Джанаралиевна а еннай «За трудовое отличие» яха медаль. ХIанз Нефтянка цIендара болх беш я цо кулгалду коллектив.

ТIехдика, дог ураэтта болх бу хьалхалаттача болхлоша машинисташа ни. А. Каль, Н. Митрошкина, Ш. Шаипова, электрикаша ни. А. Зайцева, Е. Пономарева, А. Чумакова, слесараша-ремонтникаша ни. Ю. Стойкова, Н. Михневича, электросваршика Г. Липко, дуккхача кхычар. Цар даим тIеххоачашъю сменни заданеш.

Лохе вай цIераш яьхача новкъостех дуккха бараштa «Отличник социалистического соцсоревнования» яха значоки ВДНХ медали еннай яхье тIехдика къахьегама хьокхамаш хиларах.

Балха тIа лакха хьокхамаш а лоахаш, дика къахьег тха управлене болхлоша укх шера а.

Города цхьайолча организацешта хьалхашка, тхоашта хетачох, лоархIамера дешаш оттале безам бар са. Гидромеханизированнии, прогрессивнии балхий способах бизагIа пайда эцар духьа сагота-гIа дола декхараши КПСС ЦК майски Пленума решенешка а партийнии советскии органий кхыча решенешка а белгалъяь республика халкъа боахам дIахо легIабоалабара боккхача лоархIачера керда объекташ хьалъелга вIаштIехьлаккхара даькъе чакхъяха оттаяь мероприятеш ювца. Цунца дувзаленна укх ведомствашкеи организацешкеи ала безам ба са:

Хин боахамен мелиорацен министерстваrа

Кубанерча акархоша санна. пайлана хургья аьнна хетача, республика колхозашкеи совхозашкеи нек ду оалхазараш кхелара Iамарч даха дезар. Цу балхага дIалахийтар сихха юхаметтаоттаргаар. ДIахо а дииза дарглоанаш хила тарлу Каргалински станицана юххерча Тирка йистош чIоагIъергйола гидробалхаш а хIаьта иштта Чубуклински канал тоадара балхаш а.

Нохч-ГIалгIай карьероуправленега, «Чечингводстройга», «Грозпромстройя» трестага

Кердача пятилетке республике дуккха гIишлош хьалъеш хиларца дувзаденна а хIаьта иштта «СК» яха Гудермесски комплекс хьалъе йолаяларца дувзаденна а инертни материалаш дукха ийшача мег объекташ хьалъяра а хIаьта иштта гIишлошта аьшкабетонни конструкцеш кийчъеча заводашта а. Хетаргахьа, хIанз республика йолаш йолча карьерех кхоачам хургбац. Керда йоккхий карьераш яха езаргья, масала, Карабулака юкхе Шолжа йисте, «екъача» способаш дикагIа хиларах. гидромеханически способаца тIоанаш доша а деш. Цу гIулакха хIанзе а дена уйлде езар цунца хьашт долаш йолча организацеша.

Грозненски горисполкомаген «Чечингражданпроектаген»

ХIанзе а дена тоае йолае еза Черноречнски Сунженски водохранилищаш. Грозенерча къахьегамхоша салоIаш йола моттиг из хиларах тарра. Уж меттаоттае йиш я земснарядий новкъосталца. Укх гаргтарча шерашка Гудермесе дуккха гIирсаш хьаллергдолаш а, долче, баха нах дукхагIа хургболаш а хиларах Черноречера бар санна бола Iам хиланза баргбац хургйолча йоккхача городе бахаргболча нахага культурно салаIа йиш хургйолаш.

Города чухьара Шолж гидроспособана цIендара деша уйлае езар проектни организацешна горисполкомаца цхьана. Из проблема тоъал чоалхане яле а хIаьта из къоастаяш дукха къахьега дезе а, хIанзе а къоасталанза ергьац из.

Из проблема экономически пайда болчеи практически чакхбоаккхалургболчеи наькъаца къоастае еза проектировщикаша.

Шолж цIендара хоп гидроспособаца къоасталулургга аьнна хет тхона. Тхона лоара, цу лакхе белгалдаьча дешаех шоашта хетар царца хьашт долаш йолча организацеша алар.

Ф. ТОННОНОГОВ,
«Гидромеханизация» яхача треста Грозненски специализированни управлене начальника заместитель.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ГЕНЕРАЛЬНИ АССАМБЛЕЯ СЕССЕ А. А. ГРОМЫКОС ДАЬ КЪАМАЬЛ

НЬЮ-ЙОРК, 24 сентябрь. (ТАСС. спец. корр.). Советски Союзо селхан ООН-а Генеральни Ассамблея XXI-гIа сесси хьажийта дIачуделлнад халкъий чурча гIулакхашта герза чиаваца юкъегIертилгах уж лерлара, ядерни герз даржарах болча кхерама уж кIалхардлахара тIаIерзалаь дола лоархIамери сагатен кхо деш.

Уж кхоккхе а предложени яр СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра А. А. Громыкос IуйрийнарЧа пленарни заседане даьча къамаьлаца. Пачхьалкхений чурча гIулакхашта юкъегIертилга мегарданцаш хиларах, уж кхычарех тийша хIама доацаш хулгеи цар суверенитети лоралрах йола Деклораци, кхоачашъелга мишта лел дувцаш йолча резолюце проект Ассамблея хьажийта ше дIачулуш А. А. Громыкос, аьлар, из данза даргIац ООН-а Генеральни Ассамблея дIаяхача сессе шу хьалхагIа тIанйца Деклараци США-си малхбузехьарча цхьайолча кхыча державашеи терхалъеш ца хиларца дувзаденна. Цунна тешал ду Вьетнама духьаларча США тIема агрессе, Камбоджаи Лаосеи чурча гIулакхашта герза низана юкъегIертаро Доминикански Республикерча интервенце, Кубай хьакъехьарча агрессивни уйлаша.

Советски резолюце проекта тIа йоах, пачхаьалкхенийн халкъийн чурча гIулакхашта юкъегIертилга сов чехка сонаде ерригa пачхаьлкхенаши халкъаши тIахьех цо ООН-а Уставага хьежжа тIанйца деррига декхараш а юкъе ца гIертарах йола Деклораце положенеш а бокъонца кхоачашъяра, харцахьа лоаııI юкъегIертара массе тайпа формаш.

Советски Союзо иштта предложени еннай Азерча, Афрuкерча, Латински Америкерча шоай лоIамерча пачхаьалкхений территореш тIеи шоай лоIаме йоацача территореш тIеи шоай базаш йолаш йолча ерригача пачхаьалкхенаша уж базаш сов чехка цигара дIа а йоахийла, кхы дIахо яхка а ма йоххийла, аьнна. СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Iойийшача резолюце проекта тIа белгалдоаккх, кхыча мехкий базаех халкъий чурча гIулакхашта духхьал тIемаца юкъегIертара, шеаш кхычарех тийша хIама доацаши паргIатен хилийтар духьа цар лоаттабу къовсам тоIабара, хIаьта иштта массане а юкъарча машара яхерам тIатувсача унзарча гIулакхашта а пайда эцаш хиларца дувзаденна из данза дарг ца хилар.

Советски Союзо дIачуеннача резолюце кхоалагIча проекто пачхаьалкхенаш тIахьех ядерни герз доаржа ца дара хьакъехьа мамогта сихагIа договор оттадара де дезаш мел дола гIулакх дара а. хIаьта из тайпа договор оттадалцца йолча хана ядерни герз доаржа ца дайта барт вIашгIехьбаккха хала хулийтаргдолаш дола массе тайпа гIулакхаш юхасоцадара а. Резолюце проекта тIа белгалдоакх, ядерни герз доаржадаро ерригача пачхаьалкхений кхерамзленна унзарле тIатоссаш а массане а цIендаь гера дIадоккхилга юхасецадеш а хилар.

БЕЛГАЛДАЬННА ДИ

ЛОНДОН, 24 сентябрь. (ТАСС). Сийлахь-воккха английски писатель Герберт Уэллс ваьча дийнахьа дена 100 шу дизар белгалдаьккхар селхан английски общественносто. Английски общественни организацеша — Герберт Уэллса обществай Уэлле вьвча дийнахьа дена біаь шу дизар дездара вIашагIъеллача комитетои Лондонерча советски американски посольствашка хьаденнад «Эггара хьалха бетта тIа баха нах» яхача юххьанца арадаьннача цун книжка даькъа тIара даьккха микрофильм.

Iилман фантастика цу классически произведене тIарча итт оагIонах латтача даькъо дувц, саг Бетта тIа вахареи Iовссареи Уэльса 1901 шера уйла мишта яьй.

Из гIорваьнна английски писатель ваьча дийнахьа дена біаь шу дизарца дувзаденна чIоагIа дездаь мемориальни доска оттадир вахаш Уэллса дуккха шераш даьхача Гановер-террас яхача улица тIарча (къилбаседа-малхбузен Лондон) цIен оагIоца.

МАЙАМЕРА БАНДИТАШ

ОТТАВА, 24 сентябрь. (ТАСС). Самардийнахьа Оттаверча Кубай посольство бомба эккхийтар шийх «Кубински националистически воссиатсии» оалаш йолеи Майаме (США) Iеш йолеи кубински контрреволюционни группа я. Цу хьакъехьа дувц тахан канадски газеташ тIа кепатеха арабаьннача АП агентства хоама тIа.

Контрреволюционераштa керте латтача Филипе Ривера яхача дIалаттийцар бомба эккхийтилга вIашагIтIаийцар бомба эккхийтилга вIашагIтIаийцар доллрах бола бехктокхам. Цу керте латтача АП корреспондента дийцар, Канадас Кубайцара дипломатически гIулакхаш хьаллоаттадаш торгвали лелаваши хиларца белгальяьнна «канадски правительства Кубайна аьх тIакховчадеш йолеи провокационни позици» цунца лелаваш хилар бахьан делаш коммунисташа духьалара тIом юхаболабар» духьа Канада херкай шоаш яхаш.

НАТО МИНИСТРАШ СОВЕЩАНИ ЕШ БА

РИМ, 24 сентябрь. (ТАСС). Селхан укхаза оборона министраша дакъа а лоацаш хьайийлар США, Малхбузен Германи, Англи, Итали, Турци юкъейоагIаш йолча Къилбаселаатлантически блока ядерни планировани группа совещани.

Совещане лаьрхIар фуд аьлча, аьлар США оборона министра Р. Макнамара ше Риме хьажаьчача, из да, «шу хьалхагIа дена хIана бац аьнна НАТО-га гIолларча союзникаша ядерни планированена юкъе дикагIеи дукхагIеи дакъа лацийтар духьа беш латта болх дIахо белга», вешта аьлча кхыъкхе мехкаш, эггара хьалхарча аргIанна Малхбузен Германи ядерни герзах дIатохилга.

Укх тIеххьарча цхьан шера хIанз йицдалагIа хулча совещане дакъа лоацараша иштта ювцаргья стратегически тактически ядерни герзах пайда эцара планаш.

Шоай пачхаьалкхен ээар шу дизар дезду укх шера ПНР къахьегамхоша.

ШоллагIа дунен тIом болча хана боагабаьчей бохабаьчен мехка боахам беррига а юхаметтаоттабаь ца Iеш, хьалдаьд ээараш керда гIирсаш. Къаьнарча лаьтта паргIатача халкъа низашцеи лоIамцеи хьалъеш латт социалистически общество.

Сурта тIа: Катовецки воеводствера «Миловице» яхача шахта керда диспетчерски пункт.

В. Соболева сурт.
ТАСС фотохроника.

ВЬЕТНАМА ДАЙ-МЕХКА ФРОНТА ЦК ПЛЕНУМ

ХАНОЙ, 24 сентябрь. (ТАСС). 20—22 сентябре хиннача Вьетнама Дай-мехка фронта Центральни Комитета 12-ча пленуме дийцар дIадахача шерара фронта гIулакхаши американски агрессораш бохъонца эшабар духьа лоаттабу къовсам чIоагIбара гIулакхэ вьетнамски халкъа декхараши, яхаш хоам бу ВИА агентства.

ДIадахача біарччача шера Къулбехьеи Вьетнама Кертамукъален низашеи халкъои къомахчалца къовсам лоаттабаьб американски агрессорашти къулбехьенвьетнамски марионеточни біунаштеи духьала; хIаьта башха-дика котлонаш а яьхай, аьнна белгалдаьккхар шо къамаьл деш фронта ЦК президиума председатела Тон Дык Тханга. Йизза котало ккхар духьа, йоахар дIахо Тон Дык Тханга, ерригa халонаши сагатенаши эшав лаьрхIа да деррига вьетнамски халкъ.

Машаре, вIашагIнхяйтта, кхычарех тийша хIама доацаш йола, демократически тоалуш латта Вьетнам хьалр духьа лоаттабу къовсам Вьетнамски халкъо йизза котало а йоаккхаш чанхбаргба, аьлар пленуме къамаьл даьча фронта ЦК президиума члено Хоанг Куок Вьета. Из коталo йоаккхаргхиларах долча тешамех цаI ба вьетнамски халкъа къовсам цIенача дег тIара а тIа-тIа чIоагIагIа а вежарашка долча социалистически мехкашеи деррига дунен халкъашеи хьаллоацаш хилар.

КОЛУМБЕРА ХЬАЛ

БОГОТА, 24 сентябрь. (ТАСС). ЧоалханераПолитически хьал эттад Колумбе. Укх тIеххьарча вурийтта шера хIана иттазлагIа оттаяь осадни положени йолча хьалашка бах мохк. Республика президента арадоахача декретех зеш дола доал латт хIанз Колумбе. «Мехка осадни положени хиларо, — яздy «Вос пролетарна» яхача газета тIа Колумбе Коммунистически парте ЦК генеральни секретара Хильберто Виайра, — во енни наьха Iаьдал чIоагIдy. Мехка хьагучалелха болабеннаб пачхаьалкхен переворот хургхиларахи тIема диктатура Iаьдала керте оттаргхиларахи бола кхерам».

Колумбе кIоаргга парламентски кризис хьайнай, юкъахбаьннаб къаман конгресса шинна а палата болх. Из ишта нийсалалара маIан малагIа да аьлча, «Къаман фронт» оалаш йолчун — буржуазни шин парте: либеральнии консервативнии — правительственни коалице законаш арадахара ца хилча йиш йоацаш йола ши дакъа дукхагIа голосаш конгресce ца хилар да. Из бахьан делаш конгресса шаккхе палата, — сенати депутатий палатеи — правительства законопроекташка хьажа йиш йоацаш ягIа дуккха денош да.

Правительственни коалицена юкъейоагIача, парламентерча консервативни группировко дIадех конгресс дIахецилга, конституцена реформа яра плебесцит чакхйоаккхилга «Къаман фронтагарча» конгресса членаша парламента юкъера дIадовргIа, шоаш аьрна кхерам тIатессар, нагахьа санна хIана тIаэттача хьала кIалхаръяла низ по ца лохе. Хьал кхы а дукхагIа халча отташ латт мехкара репрессеш чIоагIъяларца дувзаденна. Наха юкъе гуччахьа демонстрацеш елга дийхкад. Забастовкаш еш болча болхлоштеи студенташтеи тIаккхув. Толимен Унлая яхача департаментий дуккхача юрта районашка шеррача масштабах чакхйоах карательни операцеш.

«Мехкара репрессеш, — язду «Вос пролетарна» яхача газето, — чакхйоах американски империализмо оттаьча, континенте коммунизмана духьала лоаттабеча къовсама планага хьежжа.

Дувцаш дар, цу тайпара, йоах газете юххера а, колумбийски Iаьдалаш американски агрессорашца барта дахарах, чура реакци тIагIерта йолаяларах лаьца да.

ГРЕЦЕ ДЕМОКРАТАШТА ТIАКХУВ

АФИНЫ, 24 сентябрь. (ТАСС). Афински судо яьча решенех самардийнахьа набахта веллав 13 греческ патриот-антифашист. Царна судамаш яьй Греце Коммунистически парте гIулакхаш дехкаш дола № 509 йола чрезвычайни закон толхадарах бехке баь, хоам бу «ВИМА» яхача газето. Бехк сенах латт аьлча, из латт, ЭДА аьрдехьарча парте 13 активисто соахка гурахьа Афины гитлеровски оккупантех мукъаяьккхача дена шу дизара хетаяь хиннача мотиге. Духьалеп болама лозунгаш кхайкадаьи цун иллеш даьхаи хиларах. 6 беттагара 8 беттага кхаччалца набахта бакка судамаш яьй 13 демократа.

Суда решени гречески халкъа духьала я, йоах «Авги» яхача афински газето. ЦаI йолча демократически аьрдехьарча парте (ЭДА) чIоагIагIа йола протест яхьийтай правительствага, судо яьча решенена ше дух тIайоаккхилга хьадийхад парламентагара. ЭДА-о хьадийхад лийцараш сов чехка мукъабоалийталеи чрезвычайни законаш тIера дIадоккхилгеи.

«ВОС ПРОЛЕТАРИА» ЯХАЧА ГАЗЕТА ТIАХЬЕХАМ

БОГОТА, 24 сентябрь. (ТАСС). Колумбе Коммунистически парте органа «Вос пролетарна» яхача газето кепатехаб, мехкарча беррига къахьегамхошка Сийлахь-йоккха Октябрьски социалистически революци яьнна 49 шу дизар дезде кийчо яраи баха боагIача тайпара цунна накъабахараи баь тIехьехам. Газето ядечох, болхлой классои Ленин керте лаьттача цун сийлахьча Коммунистически партеи Iаьдал шоай бе деллача Россе хинна Октябрьски революци дерригдунен - исторически лоархIамера события я. Дунен революционни болама, болхлойн дерригача дунен тIарча къахьегамхойи гIулакхa бола хьокхам ба, йоах газето, из революци.

Газето иштта тIахьех дерригача дунен тIа шерра белгалдоаккхаргдолаш дола Сийлахь-боккхача Октябра 50 шу дизар дезде кийчо яра кампани хIанзе а дена шерра йоаржаяра.

«ЛОВЦА»

ХАНОЙ, 24 сентябрь. (ТАСС). Зианай яхача провинце тIом беш болча, Къулбехьен Вьетнам мукъайоаккхача Эскара біухоша Анкхе районе латтача американски 1-ча аэромобильни дивизена атака яьй, яхаш хоам бу ВИА агентства Освобождене агентства беча хоамах.

Атака яр бахьан долаш моастагIчуи 40 совгIа вертолет хIалак яьй, боабаьи човнаш яьи дуккха эпсараши салтийи ба.

Атака яьй 3-ча сентябре. американски дивизе лични состав шоаш къулбехьен Вьетнаме кхаьчача дийнахьа дена цхьа шу дизар «дездеш» йолча хана.

Нахах хьалйизза яр С. Орджоникидзе цIерагIара стадион. Укхаза ейгача атлетиках йола яхь дIайихьар республика дикагIболча спортсменаша. 100—110 метр удаш массарел хьалха ваьлар химкомбината инженер В. Митянин. Иштта удаш а 14,3 секунд (хIаьта дIоахал кхувсалуш а (5 метри 5 сантиметри) котъялар пединститута студентка Л. Малонсянова. Цох шозлагIа чемпионка хилар. 100 метр удача котъялар О. Емельянова. Цун ха 13,6 секунд.

Ейга атлетика

Къаьстта сакъердаме дар 800 метр адар. Цига эггара кIезигагIа йола ха гойтар (1 минути 57,9 секунди) Сунженски районерча спортсмена А. Сниткина. ШоллагIча дийнахьа 1500 метр удача а чемпион хилар цох.

Диск кхувсача дото жетон елар Матиев Мухарбика, кхалнаха юкъе спорта пхе тайпах спартакиада чемпионка я Л. Лейко.

ХIанз спартакиада чаккхъяьннай. Республика спортивни обществашта юкъе хьалха ба «Труда» спортсменаш. ХIаьта районашта юкъе — сунженцаши нанурцаши, тIаккха Грозненскии Гудермесскии районашкара атлеташ ба.

Сурта тIа: спортсменаш 800 метр бейдда болх. Хьалха ва республика шозза чемпион А. Сниткин.

Ш. Белова текста.
О. Смериалова сурти.

ХЬАЖАРГА КИЙЧЛУШ

ХIанз вай республика культпросветучрежденеш советски Iаьдал эттa 50 шу дузача денга кийчлуш йолча хана хьянаре дакъа лоац цу ден яьржача социалистически яхье тха Советски района культура учрежденеша а. Юртбоахама къахьегамхой салоIам лерттIа вIаштIехьбаккхара тIаберзабаь ба укхаза мел бу болх. Къаьстта йоккха терко ю укхаза кастта хургдолча художественни самодеятельноста хьажара шоллагIча турага кийчо яра. Хьажара хьалхарча туре дика кийчъенна хиларца белгалъяьннаяр Итумкхалера (заведующи А. Арабиев), Варандера (заведующи М. Зайпулаев), Халкелоера (заведующи А. Якубов), кхыйола юртара клубаш. Цу клубашка хадданза болх беш я художественни самодеятельноста тайп-тайпара кружокаш. Юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка уж болча дIа а ухаш самодеятельни концерташ увттеду. Тайп-тайпарча программах латташи репертуар дика йолаши хул уж.

Юртбоахаме хьалхле лелаеращца каст-каста вIашагIбеттaлу клубай болхлой. Царна лекцеш еш, беседаш ю, Иштта каст-каста чаккхйоах тематически а салоIама а сайренаш. Духхьала укх шера лакхе йийцача клубашка 84 тематически сайре хиннай. Масала, «Лакхбергба вай коартола хьувкъам», «Сага еий къахьегарца доал», яхаш яр царех цхьаяраш. Къахьегамхошта дукха безаш а ерригача районе бовзаш а ба цхьабола самодеятельни артисташ. Царех ба Т. Шабазова, З. Рожкова, А. Януркаева, К. Гайтукаев, дуккха кхыбараш. ХIанз самодеятельноста хьажарга кийчлуш ба уж а. Дог гIоздоал уж санна бола нах дукхагIа ме хул.

Цхьабакъда, дикача гIулакхашца уллув кхоачамбоацараш хилча хала хет. Тха района клубаех цхьаяраш самодеятельноста хьажарга кийчъяла дукха сагота яц. Царех я масала, Вашандаройски (заведующи Исупова), А. Шериповски (заведующи Батаев) клубаш. Во лел укхаза художественни самодеятельность вIашагIйоллилга. Даим болх беш цхьаккха а кружок яц. ХIаьта къахьегамхошта хьалхашка увттаде деза концерташ шоашта дагадехача кийчдеш а ца кийчдеш а ба цу клубай болхлой. Иштта во болх беш уж клубаш хиларах бехке я цу юрташкара партийни, комсомольски организацеш а. Культура учрежденей балхах лаьца деиаш увттадац шоай собранешка, хIаьта культура болхлошта эшаш дола новкъостал а дац.

ХIанз республика ерригa культура учрежденеш кастта хургдолча художественни самодеятельноста хьажара шоллагIча турага кийчлуш йолча хана цхьаккха а культура учреждени цу йоккхача мероприятена юстара йиса йиш яц. Из кхетадеш хила веза культура учреждене хIара болхло.

А. МЕЖИДОВ,
Советски районни культура ЦIен директор.

КНИЖКАШ КIЕЗИГА ДА

Укх шера март бетта дIакъейлача дена ерригача ахкан замалахьа хьа ца еллаш лаьттай Сурхо-тIара библиотека. Корта болаш хIама а дацар, цхьацца библиотекарь хьатIавоагIаш юха из дIаволаш, тIаккха кхы а лоадам боаца бахьан корадоагIаш дIалаьттар-кх.

ХIанз из болх бе йолаенна цхьа бутт гаргга ха л. ЛерттIа вIаштIехьбаьккха дIаболабаьб шийболх Грозненски культпросветучилище дийша йисте а яьккха укхаза библиотекаралла балха еначa Рублева Валентина Николаевнас. Бахача наьха хIара коа чуувтташ лийнай из дешараша дIадихьа дуккха ха йоллаше а хьа ца лахьаш диса книжкаш гулдеш. Ше балха хьаенача хьалхарча деношка вIаштIехьяьккхар атеиста уголок. Укхаза дешараштa мел эшар да. Хоза кийчдаь да тайп-тайпара плакаташ а. Царех цаI «Советски Iаьдал эттa 50 шу дузача денга» яхаш да.

Из деррига дика да, цхьабакъда, дувцанза дaргдоаца кхоачамбоацараш а да СурхотIарча библиотеке. Геттара кIезига да керда арадаьнна художественни, Iилман, кхыдола а литература. Шийга хаьтта книжка библиотеке ца хилча чIоагIа хала хет библиотекара Рублевайна, хIаьта дешараштa а новкъа ма дий из. Цу гIулакха уйла йича бакъахьа я юртсовета председатела а района культотдела кулгалхошa а.

М.-Г. АУШЕВ.

ТАДЖИКСКИ ССР. Сихбенна Вахшски атагIарча Аджина - Тепе яхача дукх тIа ух Iилмахойи дешархойи колхозхойи городербараши а. Цар безам ба эггара нaггахьа мара кора ца йоагIача хIаманга — тхьайса уллача Будда Iалаьмате йоккхача статуяга хьажа.

Алхха кога кIийле а ши метр гаргга йола из лоабата вампал хIанзa мара лаьтта кIалхара хьаьккха баьннабац Таджикски ССР Iилмай Академе археологаш. Из тамашера легендарни «Тохарий Пачхаьлен» — Тохаристана истореи культураи памятник керадаьд вай заман VII біаьшерле чакхйоаллаши VIII біаьшерле йолалуши хинна ширача замалахьара буддийски монастырь хьаоахкаш.

Еррига а фигура цхьайтта метр йIаьха я. Средни Азе йовзаш мел йолча дуккхача скульптураех эггара йоккхагIъяр я из. Готтача зала пена йисте оагIув кIал а болаш улл из. ДегIа лоаххала Iодахийга улл ах метр дIаьха лоа мо кIай цIелгаш дола аьрда кулг. ХIаьта аьтта кулг фигурни гIайба тIа а уллаш, корта хьалкхоабаш хинна хила безаш да. цхьабакъда... е кулг а е корта а бац. Археологаша дог доах кхоачаш доаца скульптура доакъош хIаналехьа а лараш кораьча кагъеннача йистошка хьежжа шоашка юхаметтаоттадулургх иларга.

Экспедице кулгалхо исторически Iилмай кандидат Б. А. Литвинский тешам бенна ва шийна хьалхашкарвар ши эзари ах эзари шу хьалха буддийски ды вIашагIбелла Будда Гуатама шакья - Муни хиларах. Ширача замалахьарча скульптораша Будда сурт даьд буддийски дын хьехамга диллача из шийна ловш мелхиннар кхоачашхинна а даьнна. сатийнна Iеш хиннача хана.

Скульптура Ленинграде, Эрмитажа реставрационни пхьоаллене хьоргйолаш я.

Сурта тIа: Будда скульптура хьаьхкача.

В. Стеченцева сурт.
ТАСС фотохроника.

Велосипед

ЧаккхъяьннaЙ йиълагIча республикански спартакиада финале дакъа лоацаш хиннача велосипедистий яхьаш.

Московски шоссе тIа тIолла хийхкар спортсменаша шоай велосипедаш. 20 километр, кхалнахан 25 маIача нахан — из яр белгальяьнна дистанци. МаIача наха юкъе чемпион хилар Г. Бутенко. ШоллагIча моттиге «Спартака» винал, спорта мастер Б. Бабехини кхоалагIча моттиге динамовец В. Кочеткови ба.

Кхалнаха юкъе чемпионка я «Спартакера» Л. Литвинова. Цун ха (31 минути 59,5 секунди) спорта мастера хила езачул 29 секунда дукхагIа я. ШоллагIи кхоалагIи моттигаш а спартаковцаш яьхай. Уж ба В. Бутенкои Л. Протасоваи.

Командашта юкъе (біаь километр дистанци) хиннача яхье массарел котваьлар Г. Филипенко. Цун еннай спорта мастера еза цIи.

Яхьаш чаккхъялча хьалха я «Спартак» ДСО, шоллагIча моттиге «Динамо» тIаккха «Локомотив» я. Котбаьнараштa дипломаши, деза совгIаташи, деннад.

КIалтохаргах латар

Спартакиаде дакъа лоацаш ба классически ший лоIамерчи кIалтохаргах латараш. Ший лоIамерча кIалтохаргах латача хьалха ба «Буревестника» спортсменаш, шоллагIча моттиге «Урожай» кхоалагIча «Динамо» я. ХIаьта классически кIалтохаргах латача хьалха «Труд» ДСО я. ШоллагIча моттиге «Трудовые резервы», кхоалагIча — «Спартак».

ХIаране хьалхара моттиг яккхара хиннача яхье ший дозалга диллача (ший лоIамерча кIалтохаргах латаш) хьалха ва спартаковец Ш. Вегиев. Иштта шоай дозалга диллача хьалха ба спорта мастер Э. Ульбиев («Урожай»), С. Ингов («Буревестник»).

Районашта юкъе дика хьокхамаш гойтад Назьрен района спортсменаша. Царех ва, масала, Озлоев Заудин.

Аьттув боацаш дIайихьар яхьаш «Урожай», «Спартак» спортивни обществаша. Хьалхара моттигаш йоахаргья аьнна хийттача цар из вIаштIехьдалазар.

Р. ХАДИСОВ.

ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДУ

Ермоловски коа тIарча оалвазарий совхоза специализировании боахамо пачхаьалкхенна юртбоахама продукци дIаялара тIайица социалистически декхараш толамца кхоачашду. Иштта, пятилетка хьалхарча шера бархI ах бетта пачхаьалкхенна фуаш дIаялара план 71,2 процент кхоачашъяьй совхоза болхлоша.

Дика лел шекара свекла кхеяра балхаш а. Укх шера совхоза эггара хьалха 27 гектара тIа дIайийна шекара свекла чIоагIа хьувкъае вIаштIехьдаьннах совхоза болхлой.

Из хIанз толамца чуэцаш латт.

С. ЧУХАРЕНКО.

Редактора зам.
А. А. МЯКИЕВ.

Горэлектросета абонентий тидам

Грозненски городской электросеть, № 95 йолча 1966 шера 17 мартерча Горисполкома решенега хьежжа, тахкара аргIа тIаккхабча электросчетчикаш бе а йоацаш горэлектросета хувцара фондерчарца хувцара методага яьннай.

Хувцара йола бокъо еннай уж горэлектросета электролабораторе болх беш хилар-бакъду удостоверении электросчетчик хувцара йола наряди шоашка йолаш болча горэлектросета электролабораторе болхлошта.

Электросчетчикашта ремонт ярах, уж тахкарах, дIаяхарах а дIаувттаярах а йола расчет ергья хьалхагIа оттаьча порядкагIа.

Хаттараш дараша къамаьл де йиш я №№ 2-00-26, 3-36-75 йолча электролабораторерча телефонегIа.

Горэлектросета администраци.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, ЦIеча фронтовикий улица, 15. Телефонаш: редактора — 2-41-23; редактора зам. — 2-30-91; бехктохама секретара — 2-45-48; партийни вахара, промышленний, юртбоахама, культура письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-09-20.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Красных фронтовиков, 15. Телефоны: редактора — 2-41-23; зам. редактора — 2-30-91; ответственного секретаря — 2-45-48; отделов партийной жизни, промышленного, сельскохозяйственного, культуры и писем — 2-25-72; корректорской — 2-09-20.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект 7/84.

Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции 7/84.

СФ04494. Заказ № 4837.